

S E S

tarafından
TÜSTAV'a
bağlanmıştır

AĞUSTOS 1941 - 10 KURUŞ - SAN 'AT, EDEBİYAT - SOSYOLOJİ MECMUASI

GAFLET MECMUALARI

Yazarı ABİDİN DİNO

BU SAYIDA:

SUPHİ NURİ İLERİ
SABAHATTİN KUDRET
SAMİM KOCAGÖZ
SUPHİ TAŞHAN
LÜTFİ ERİŞÇİ
İLHAN BERK
YUSUF AHISKALI
AVNİ DİLLİGİL
OSMAN CEM
SALÂH BİRSEL
NURİ İYEM
MUSTAFA SEYYİT
CAHİT SAFFET
ABİDİN DİNO

SAYI : 11

TÜSTAV

Acaba biz dünya vukuatını, dünya realitesini haklike görüyor ve anlıyor muyuz?

Hemen itiraz edeyim ki bir çoklarımız etrafımıza çeviren müthiş ve feci realitenin farkında bile değil. Onlara göre hiç bir şey yok, her şey güllük güllüştün. Tehlike yok, dert yok. Fakat bu bir çocuklar her halde aldandıyor. Çünkü yangın konsuflugu ka- sıp kuvvurken safdilick edilebilir mi? Ka- sılduğum yangını bir aksi rüzgâr ile sirayet edemez mi?

Buna karşı tedbirler almak gerekir. Fakat acaba bu tedbirler nelerdir? Evet, zi- şınaklar yapmak gibi, göç yapmağa hazı- rlanmak gibi maddi tedbirler var. Fakat, bu tedbirlerin mânevîleri de olsa gerek. O mâ- nevî tedbirler de acaba hangileridir? İşte mese- leler.

Her halde tehlikeli görmek, pek ya- kından görmek, mütemadiyen hazırlanmak gerekir. Muahedelerden ziyade millî varlık ve kuvvete itimat etmek lâzım, yabancudan ziyade yerliye bel bağlamak lâzım, dışardan gelecek yardımlardan ziyade kendi kendimize yardım etmek lâzım.

Maneviyat, evet her şeyden evvel mâ- neviyat kuvvetli olmalı. Sonra da mütema- diyen var kuvvete yarınım her türlü mâ- nevî vaziyetlerine hazırlanmalı. Böyle yapılmazsa mesuliyetimiz büyük olur. Vaziyeti iyi gös- termek, mühim işler varken mânasız işlerle meşgul olmak, hâlâ kendimizi sulh zamanına- da zannetmek çok büyük hatalardır.

Evet, top patlaması, Fakat, hayat pa- hallığı görünümüze neye mi? Normal devrin gidip, yerine anomal devrin geldiği hâlde anlaşılıyor mu? Bakınız şu yiyecek mad- delerin ve giyecek eşyanın fiyatına, hele ilâ- çların pahalılığına... Bütün bunlar normalden ziyade anomal birer realitedir. Bu normal realiteler karşısında ise hâlâ safdilick etme- nin, tehlikeli görmemenin artık mânası yok- tur. Hakikati olduğu gibi görmek, ona göre bir zihniyet edinmek, bu yeni ve feci devire- lere hazırlanmak, müblik vaziyetlere karşı gelebilmek, galebe çıkarak kuvvete olmak gerekir. Binaenaleyh efkârı umumiyevi matbuatın aldatılması, onu her vakit yalancı bir sulh ve sükun havası içinde oynatılması, bilâhik memleketi harp etmek sefirine göre hazırlaması lâzımdır. Harp tehlike ve fenâ- lıklarına karşı memleketi ve halkı şimdiden var kuvvetimize hazırlayacağız, bütün faaliyet ve kuvvetimizi bu uğurda sarfed- çeğimize biz hâlâ bir takım sulh devrine lâ- yık modası geçmiş merasim ve mânasızlık- lar ile uğrayıyoruz.

Halkın maneviyatı, memleketin korun- ması, harp ve felâketlerin anı ve yâkıcı res- litesi göz önünde tutularak biz de yepyeni bir zihniyet, yepyeni bir faaliyet ile hareket edip yarınma mütemel **bediencinin** sânu- mâğa gayret edelimiz. Tehlikenin hakikîliği ve yakınlığı karşısında biz hâlâ kendimizi aldatmak ve avutmakla meşgul olmayız. Bu müthiş ve bîman realite devrinde Türk mî-

«Avdet edebiyatı» başlıklı bir yazıda kaçamaklara müsait olmayan metinlere, hâ- diselere ve fikirlere istinaden teşhir edilen inkılâp alayhatı bir cereyanın âciz taraftarla- rını, tefrikalı küfürler savurmak sayesinde mantığın kâşkesından kurtulacaklarını zan- nederek tepiniyorlar, ne yapabilir nafile!

Curnal ve iftira yığmaktaki telâh, ten- talanî işsiz sahipsiz sözler söylemekteki istical, sadece boş bir çirpintiyan ibarettir.

İddialarımıza cevap veremeyeceklerini anlıyanların gözü döndü, onları belki ayıtla- cak, belki de havlama ve ulularına sevti- derek bir keş söz daha söyleyelim.

1 — Münakaşada camur, fikrin yârinî tutmaz.

2 — Curnalılık tesmî bir yüksek şah- siyet tarafından daha bir kaç gün evvel tak- bil edilmiştir. İnzasını atıktan çekenlerin reshîen «karakteriz» olarık tevâfî edilmiştir. Evet, «Gençlik mecmuasının muharrirleri küfür sıralamaktan başka bir cevap vereme- yilerdir, hattâ hatalarında ısrar ettikleri gö- rülüyor.

Sekincik yüzünden yeni potların kı- rıldığını kaydetmeli.

Yazımızda zikredilen Atatürk'ün en mühim terimlerinden birini, bakın «Gençlik mecmuası muharriri nasıl tavafî etmiştir. Zikrettiğimiz bu sözler:

«Felâket yıllarının zaman ve mekân müsaitliğinde» inçide, söylennisi! Evet şema- yın, Atatürk'ün sözleri felâket yıllarının bir zaruretî şeklide izah edilmek isteniyor!

Hicaptan akan suların durnası lâzım. Cümhuriyet Fâk Partisinin 15-20 Teğrin- vel 1927 tarihleri arasında toplanan ikinci bü- yük kongresinde Atatürk'ün nutkundan ziyen alınmış satırlar felâket yıllarına atılmış 1927 senesi acaba hangi felâketin senesi- didir? İrticâ unsurlarına nûhal ve âfzetmez sözlerle imhâ eden ve edecek olan Atatürk'ün 1927 senesindeki nutku, irticadan başka kimin için bir felâkettir, bilmek isteriz?

Zikrettiğimiz satırları «Gençlik» gazete- si 1927 senesinin «zaman ve mekân müsait- liliğinde» inçide söylennmiş kabul ediyor.

Atatürk'ün emperyalizm karşısında eske- ri, siyasî ve âkıldî şerh mehallesi olan «nutku» senesi kimin için, irticâ ve emper- yalizmden başka kimin için «zaman ve mekân müsaitliliğe» tir, keza bilmek isteriz?

«Felâket ve müsaitlilik» 1927 se- nesine ve kongreye değil, sözde «Gençlik mecmuasının» sözde fikirlerine aittir. Bu bir, ikinci meseleye geltilim. «Gençlik mecmuası» ve emsâlinde rastlanan bir gaflet iflâinden ısrarla bahsetmiştik: ezümle «Tu- naya» doğru konuşma oyununu oynamayı tektir- den bir câsîr den bahsettik.

5 numaralı mîshâda şîri mîdafına et-

— *Decem 14 üncü sahife* —

let ve yatan da rest yapı hakikî olmıdır. Binaenaleyh matbuat yânuşuz hayal ve safdilicklere yer verememlidir.

SUPLİ NURİ İLER

SANATKÂRİN GÜZELİ

İnsana her şekil, her söz güzelliği ken- disinde her şeye râğmen yetmimin bir tara- fın, bir eksiğliğin var olduğu hissinî veriyor.

Bu yetmemek ve eksik kalık halini her şürde veya her nesirde, her minarî ese- rinde bulmanın kabul olmadıği söylenebilir, şüphesiz mükemmeliyete, noksansızlığınâ in- nandığımız, onun aradığımız şekil olduğuna düşündüğümüz sanat eserleri de vardır. Ni- çin olmasın? Esasen bir yazıcı hakikî olar- rak sevmek onun eksiksizliğine inamakta da olabilir.

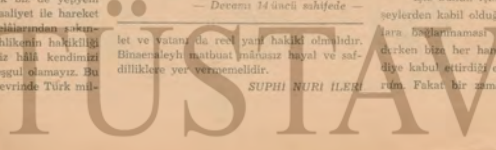
Fakat bütün bunlara râğmen insanın bir yeni fikrine sahip olduğuna, mevcut söz gü- zelliklerinin kıyafetsizliğini duyması lâzım geldiğine ve bu halleti ruhıyeyi yaşadığına kanım. Eger bu çeşit bir kıyafetsizliği hisset- meseydi yeni şekiller ve yapılar peşinde bu- lunmasına lâzım kalmazdı, Çünkü sanat yap- mak arzusu ve faaliyet o zaman zorunluluğı ve «sonna» hâletinin kaybeder ve diğer oto- matik faaliyetlerimizden birli olurdu. Tazyiki ve zorunluluğı hissedilmeden meydana getirilen sanat eserinin de bayağılığı burtsadık zannediyoruz.

Her şeyden önce her şeye yeniden baş- lamak düşüncesinin hükim olması lâzımdır. Kullanılmakta ve bilinmekte olan hakikat- lerin geçmiş bir edebiyatın veya başkalarının yadığarını değil, o anda meydana getirilen bir hakikat olmasına bu çeşit bir şahsî tec- rübeyi ve tazelili ihtiva etmesirie dikkat edil- melidir.

Eski devirlerin bir sanatkârının bir sözünü veya hareket tarzını sevmek her za- man için başkalarının bir hakikatını, başka- larının kıymet hükümünü benimsemek mâna- sına gelmemelidir. Bir söz, bir mısra hakika- ten sevildiği zaman o artık iki bin yıllık bir söz, bir mısra değil, o anda yeniden me- kana gelen bir hakikattir. Yeni bir yaşayış- ın icapları olan bir hakikat!

Bir şeyi sevmek ve benimsemekte, bir şekli yeniden ortaya koyabilmekte muhak- kek ki yeni ve artistik bir taraf vardır. San- at faaliyetinin çıkış noktası insanın kendi kendisini ve başkalarını yenileme arzusu- dur.

İşte bunun içindir ki sanatkârın güzel şeylerden kabul olduğu kadar kaçmasını, on- lara «Bölgünması» lâzımdır. Güzel şeyler derken bize her hangi bir sanatkârın güzel diye kabul ettiğizi eşyayı ve hisleri anlayı- rım. Fakat bir zaman gelir ki onları bize

ve güzeli inşa

SABAHATTİN KUDRET

YAPMASI, İNŞA ETMESİ

bir sanatkârın ve devrin kabul ettirdiğini, nihayet onların da güzelliğinin her güzelliği gibi bizatihi olmadığını, bizim bu hükümlümüz, bir edebiyatın malı olduğunu unutturuz, onu güzel olarak kabul ederiz.

Bilfarz gülün diğer çiçeklerden ne farkı vardır, niçin gül bir başka çiçekten daha güzeldir? Çünkü bir devrin edebiyatının başlıca mevzuudur.

Hayatı sanatı tādil ediyor, güzelleştiriyor, buna kanım, hattâ bize deniz ve kırlarla insan zekâsını ve elinin şekli vermediği tabiatla yalnız kalmayı, her çeşit bilgi ve düşünceден uzak elle ve gözle yaşamayı, insan faaliyetini bir an için unuttuymuş telkin eden insanın sanatkâr faaliyetidir.

Sanatkârın güzel şeyleri sevmek veya güzel şeylerden bahsetmekle alkışını almış gibi, güzel şeylere bir navi düşmanlık beslemesi lâzımdır.

Evvellâ peşin olarak güzel şeylere inanan, bir sairane kabul eden insan güzelliğin bahsettigi şeylere sît olduğunu zannedecek, onun bir inşa, bahsedici tarzı olduğunu unuttacaktır. Güzeli yapmanın ne demek olduğunu hiç bir zaman anlamayacak, güzel şeyler bulmak, onları yazmak isteyecektir.

Aynı zamanda mevcut güzelliklerin 'güzel şekillerin' noksanlığını duyuyacaktır.

Şiire muayyen kelimelerin geçeceğini, muayyen mevzuların güzel olduğunu, şiirin peşin olarak kabul edilmiş bu güzelliklerle uğraşabileceğini, bir gök parçasını, bilfarz bir bakkal dükkânından daha güzel olduğunu söyleyenlere güzelliğin nereden geldiğini, niyârını sormalıdır, 've bilhassa şunu söylemelidir ki sanat bir zevkin ve yaşayışın propagandasıdır, güzeli meydana getiren odur, yoksa onun mevzuu güzel şeyler değildir.

Bu da bir sanatkârın güzel şeyleri sevmemesi bunun yerine güzel yapması, inşa etmesi lâzım geldiğine bir göstürür.

SABAHATTİN KUDRET

YENİ

SES

No. 7 (11) Temmuz 1941

Sahip ve neşriyat müdürü:

Yusuf AHISKALI

Tanesi: 10 Kuruş

Muhabere adresi:

Kasımpaşa Yeni Çeşme No. 21

Basıldığı yer: Yeni Mecmuası Matbaası

ATATÜRK

VE

HARP SANATI

Atatürk'ün asker olarak fikirleri, söyledikleri devreyi ve hâdiseleri aşan, istikbal harplerini aydınlatmaya muktedir ışık hüsmeleridir. Bunlardan bir kaçını karilerine arz ediyoruz:

'Tarihte yarımamış ve yarımamış cephe yoktur. Buzlusuz, mevrubaha olan cephe, tahsis olunan kuvvetle tamamen mütehasip der bir cephe olmayıp da böyle yüzlerce kilometre intidadıdır bulunuruz, bu cephehin zararında ve zararında bulunan zayıf bir kuvvetin, ülâyihye müdafasını kabul etmek bütin tasarruata ve muhakkematı hatayı senkeler. Cephele delinilebilir, buna karşı tedbir, delinen kurmuş derhâl kapatılmak ibarettir. Bu ise, cephe üzerindeki kuvvetlerden nazda, geride, ihtiyata, hususveti kademeler bulundurmamakla mümkündür. ...

Her tarcazın karşı, daima, mukabil tarcazı düşmanlık lâzımdır. Mukabil tarcaz ihtimamını düşünmeden ve ona karşı emniyete saygın tedbir bulunmadan hareket edenlerin âkibeti, mağlûp ve vâsîhezim olmaaktır, müshakkat olmaaktır.

Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatandır. Vatanın, her karşı toprağı, vatandaşın kanile islanmadukça, terkolunamaz. Onun için küçük, büyük her cüzütam, bulduğuşu mevziden atılabilir. Fakat küçük, büyük her cüzütam, ilk durabildiği noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındaki cüzütamın çekilmeğe mecbur olduğunu gören cüzütamlar, ona tâbi olamaz. Bulduğuşu mevziye nihayete kadar sebat ve mukavemete mecburdur.

Millet efvadi, yıldız düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlanında bulunan herkes, zâhâta güruşun muharep gibi, kendini vazifedar hissederek, bütün mevcudiyetini mücazeleğe hazırlayacak. Bütün maddî ve manevî varlığını, catan müdafasına hareketmekte teşvî ve müsaama gösteren milletler, harp ve muharebeyi cidden göze alması ve beşarabileceklerine kani olmuş adedilemezler.

İstikbal harplerinin yegâne muvaffakiyet şartı da, en ziyade bu arzettiğim hususta müstemecî olacaktır.

SAVRANIN OĞLU

Yazan: SAMİM KOCAGÖZ

Savranın kahvesi, yılın altı ayında açıldı: Kışın, bütün işlerini bitirir, devlelerini dama çeker, köyeye kurulup nargilesini atelerlerdi. Yedi sekiz kişiden fazla kimsenin rahatça oturamayacağı kahveyi, hana öyle galyordu ki, Savran, sadece keyfi için açıyordu.

Savran altmışında olmasına rağmen, sıyah pos büyük, diğ ve yanık yüzü idi. Oğlunun çektiği deve katarına nezaret için bindiği eşeği, inim inim ineltirdi. O, anlı şanlı bir Savrandı. Eşek öbürü çok mali, tamam beş devesi vardı. Kasaba ve civarında, ona benzeyen bir Savran daha az bulunurdu.

Onun en telâhi zamanı, bozıkta —sot-baharda— idi. Bu mevsim, mahşun tarialardan anberlara taşınma mevsimi idi. Savran, ne kazansın, bu mevsimde kazanardı. Senelerdenberi aç buğuk bir şeyler birkirmitmiş, küçük bir iney bahçesi almıştı.

Kışın her gece dar kahvede toplanmış zaman, en az, Savran konuşurdu. Ocağın yanında onun yitkeğe bir sedri vardı. Hiç elinden bırakmadığı nargilesinin marpuçunu, oturdugu yerde ancak kahve pişirmek için, kocağuna yarı yatırırdı. En çok kızdırdığı şey, ondan, birden fazla kahve pişirmesini istemektir. Koakes, uzun kış geçirdi, mırhıba diyip, oturdu mu, hemen sakasına bir kahve dayardı. Boş bulunup da bir kaç saat sonra:

- Savran, bir kahve yap!
- Diyecek oldun mu?
- Ulan şimdi zivlelindi daha!

Diye, çıkardı. Onun beşimiz nazı geydi. Küçük kahvenizin sobasına ara sıra odun atmak bile bizim işimizdi. Unun kış gecelerinde bazı mistesna saatlerimiz vardı. Böyle geceler, her hafta İstanbuldan üç dört günde gelen (Karagöz) gazetesini hep beraber okuduğumuz gecelerdi. Böyle geceler, Savranı çok memnun ederdi. Beş altı kişi toplanıp tamam olduk mu; Savran, nargilesini doldurur, köşesine yerleşir:

— Hasan iyi olur...

Diye, ebiden gazeteyi çıkararak, Hasana uzatır.

Ne de olsa, Savranın askere gidip dönene başka türlü muhabbeti vardı. Hasan, okuma yazmayı askere öğrenmişti. İhtimale askere gittiymenizmiş, aç çok onu kışkırtıyordu. Savran bile, oğlunun biran evvel askere gitmesini bekliyordu. Ama oğul daha on sekizine yeni başlamıştı.

Gazete okunurken, yer yer hayret, takdir, özünütürü belli eden nidalar, kahkahalar salıvermek işlemini. Fakat Savran, en mühim meselelerde söze karışırdı.

Bir gün, Hasanın okuduğu dolambaçlı bir sahifeyi hiç birimiz anlamadık. Bütün gazete nasılsa yanımız, bizim anlayamayacağımız lâflar etmişti. Bir türlü steavızı kelimesini sökemedik. «Bir devlet, diğerine te-

cavüz edecekmiş» diye, düşündük. Savran, işi halletti:

— Amma cahiliniz ha, dedi, ırzı tecavüz lâfını hiç duymadınız mı?

Birisi:

— E... Koca devlet kariya benzemez ki...

Cevabını verdi. Savran:

— Neden benzenmesin... Ah yavrum, b'z nelerini görükl.

Hasan, sen oku... Oku...

Diye söylendi.

Bazı geceler, dedikodu yapardı. Küçük kasabamızın, bu kenar mahallesine kadar uzan, bir çok lâfları vardı. Bu lâfların arasında Savran, kendi oğlundan da sıkıyet ederdi. Hele o kış, Savranın canı pek acılıyordu. Devleleri dama çektiikten sonra, oğlu kasabadaki bir kaç çürük otomobilin şöforlerinden biri ile anlaşmış, onun yanına musvin girmişti. Salih, zeki bir delikanlı idi. Muhakkak kısa bir zamanda otomobil kullanmasını öğrenecekti. Fakat babasının ısrarı nokta, hattâ dağ gibi adamı hasta edecek kadar üzen şey, oğlunun alına devden başka bir şeyin yük taşıyabileceğini getirmesi idi. Halbuki ona Savran, yedi yaşında, deve katarının başındaki eşeğin üzerine bindirdiği va-

kit, devlelerini yolun üzerinde ürkün otomobillere, şöforlere, nasıl küfür edileceğini öğretmişti. Çocuk bu yaşa gelinceye kadar, şüta şöfor ve otomobil düşmanı kesilmişti. Savran bütün bunları, oğlunun halini, bir tek kelime ile ifade ediyordu. Kederli kederli başını sallayıp:

— Bizim oğlan yozdu!

Diyordu. Baba mesleğini Salihin artık beşenemesi, Savranı çok dokumuyordu. Hele günün birinde, beşimizin içinde, yaş kır içindeki mistansını götererek:

— Baba, bu gömleği atacağım artık, yaşla battı, çıktı. Ama, ben de otomobil sürmesini öğrendim. Bizim devleleri satıp, bir kamyon alalım? Göreceksin ne kadar çok para kazanacağız...

DeDi. Bu lâfın üzerine Savran, sapağı kesildi. Bir, karışmış olsa idik, Salih adam akıllı dayak yiticekti. Babasının elinden zor kurtardı. Delikanlı, küçük kahveden kendini dışarı atı:

— Defol şaşık! Bir daha eve ayak basma!

Diye, Savran, oğlunun arkasından bğirdi.

Savranın oğlu ile dargınlığı bir hafta kadar sürdü. Mahallenin ileri gelen bazı kimseleri araya girdi; barıştırdı. Ona, bir kamyonun taşıdığı yük, dokuz deveye bedel olduğuna, aynı zamanda dokuz devenin 24 saatte bir yere götüreceği bu on sekiz çuval yükü, kamyonun iki saatte götüreceğini anlatıldı. Oğlu bir taraftan dil döktü. Nihayet Savran, Yalnız devleleri ikisini satıp, takistile oğluna bir kamyon almaya razı oldu. Aynı zamanda da bu satılan iki devenin parastile birinci takisti öderken, iney bahçesini her hane bir ihtimale karşı rehine koymak işi etti. Salih, yemibillah, babasına, geri kalan takistileri kamyonun çalışmasıyla ödeyeceğini, bahçeyi biriktiren, üç aya varmadan kurtaracağını vadedti.

Savranın devlelerinden ikisini satmaya razı olmuş, kasabada dümürdük oldu. Artık küçük kahvede bütün mevzu bu idi. Kahvenin alt basındaki damda yatan develer, Savranın alına geldikçe, teni ucuyordu.

Bir Dinar günü, oğlu, iki deveyi tam dört yüz liraya sattı. Savran satışta bulunmadı. İste ögün buğundur, bizim Savranın saçına bityipna aç düştü.

Salih, baş şöfor arkadaşları ile vilâyet gitti. Bütün muamele tamamlandıktan sonra, yepyeni bir Fort marka kamyonla kasabaya döndü.

İk günlerde, zorla babasını yanına bindirip, kasabasının sokaklarında çalmı çalmı dolardı. Savran, oğlunun yanından, otomobilin bir köşesine, kendi tabiri ile, silinmiş çingen —çingene— tuteği gibi kurulmuştu.

— Kurulduk. Kurulduk lâkin, bu işin alt tarafı hayırlı olsa barı...

Diye söylüyordu. Fazla para kazanmak ümidi, Savranı epceye yatıştırmıştı.

Bu telâhi baş döndürücü günlerden sonra, bir gece kahvede, oğluna Savran:

— Oğlan gözünü aç, para mara kazanmak şöyle düşün, benim bahçeyi sattırır isem yarın ahrette ki elim yakanıdır. Hem bir-

— Arkam 22 nci sahife —

ŞARKI (BİZ VARIZ)

*Brak severek lâzım olmeğini veren koluna
Biz varız milyonlara kalın arkanda
Biz varız bu vahşet seline bend
Biz varız ateşinin yanında*

*O şehre bütün bir kâfilemle girdim
Gece idi ve öldürsü bir mehtap vardı
Derin bir zerk örmüş her gördüğümüzü
Neftin asfalt kokuyordu caddeleri
Vefasız âşuklar ve acılar yaktı
Teneffüs ediyordu haz içten ice
Gözümü açtırdım bu hazdan
Bu hazdan başıma geldi çekitkilerim
O şehre bütün bir hazla kaldım*

*Rüyanı kayboldu bildiklerimizin
Biz varız ıssatacak, bu hakikatları
Biz varız doğru ve şey kötülerimizde gerinde
Biz varız ateşinin yanında biz varız.*

SUHPİ TAŞHAN

NAMIK KEMAL

Yazan: L. ERIŞÇİ

(Baş evreli nüshada)

Bir taraftan perhazde neşriyat devam ediyordu. Kemal'in *Rüşya* bu arada basılmıyordu. Böylece devam etmekte olan *Hürriyet*'le, Namik Kemal'in altkısı 64 üncü sayıya kadar devam etmiştir. Burdan sonra *Hürriyet* Ziyatın elinde kalmı. Kemal ve yaratanın ayrılmasına sebep Ziyaya göre "Mustafa Fazıl Paşanın, ikbalı milletle kendi imâline feda eden Ali Paşa ile tevhidî menfaat ederek *Hürriyet*'i tatile karar (vermesi) ve Kemal de bu karara ittibas ettirmesidir.

Filvaki Paris'e giden Kemal İstanbul'da Vekit gazetesine *Hürriyet* ile ve edkârîe alâkası kalmadığından behşeden bir vaxta günde, (7 Kânunusani 1870), Fakat bu düşünce iş derhal tahakkuk edemeyince, 1870 Fransızın serahî içinde tutunabilmek çemrine yârın Fransız millî müdafian komitesi emriyle yazılmasında mecbur kalmıs ve çeşbehe nitmişlerdir. Namik Kemal ise Briukere teklimeyi muvafık görmüştür.

Paytâht dâim Mustafa Fazıl Paşanın yalnız kalmayan gayretlerinde Kemal bir müddet sonra Viyana'da sefir Halil Sâri Paşaya kapaldırılmış, nihayet vîyana bîstâri-mâzharı of olduğı bîzâz ziyâle müdürünün mektubu vasıtasile kendisine bildirilmiştir. (9 veya 10 Temmuz 1870).

Kemal derhal hazırlanmış ve İstanbul'da kavusmuştur. İstanbul'da Ali Paşa onu dâvet etmiş, saminiyet ve edkârınan memnuvîle âdetâ ibal etmiş. Kemalden, bilhassa Alman-Fransız harbi bakından fikirlerini bir ilâhî halinde tesbit etmesini istemiştir. Lâihayî derhal hazırlayıp sunar. Kemal, Paşa teklâr yalısma davet etmiş... ilh.

Fakât iltifat rîkâyası de biçimiyip teklâr günler hattâ aylar arayıp girince hemen aynı vaziyetlerle karşılanan Mustafa Fazıl Paşa ilçski yolda müfessiheler teklâr tozelenmiştir. Bu sırada Ali Paşa ölmüştür. Sadrazam'ın ötedenberi yeni Osmanlıları müzaheret güleren Mahmut Nedim Paşa çemrine de dâle misâit bir vaziyette karışılmasını Mustafa Fazıl Paşa emline bulanan Tavşiri Elkâr mebasını bir gazeteye çıkarmak üzere Kemale ve Ebüzziyatın emirlerine talâh etmiş, bu suretle, *İbret* çıkışına basılmıştır. (10 Haziran 1872).

Avrupadan gelip yelken vîyana'da beraber Ebüzziyatı Tevfik ve muharriri evvel olarak Kemalden *İbret* kâdîm ilikâ edilen ilikâ nüshadan Hibaren, *İbret*'le, ilikâ esas ilikâ ilikâ aynı fikir olmakla beraber teklâr âdîmîni ve oportünizme kaymıştır. Artık emin bir ilikâtkalden bahsedilmektedir. Kurvettî bir mekkozîyet kurmak lâzım geldiği, kendi kuvvettimizle kendimizi muhafaza etmek kabîl olacağı ve eğer ortada servet ve marifet namına bir şey yoksa bunun nihayet ilikâ ilikâ meydana geleceği ileri sürülür. Hattâ o zaman İstanbul'da kurulan *İhhas* talâm cemiyeti'nin programı yani lâfâm ittifakî fikri tutulur. Fakat *İbret* Kemal'in şahsiyeti bakımından da en mühim nokta. Onun, —Avrupa ve Bâhi-

âlinin Statuko siyasetinin paytâhtında fikir ve edebiyat sahâsında müterâdifinden başka bir şey olmayın— vatan fikrile insiyet peyda da edirdi.

Bir aralık *İbret* kapatılmış ve aynı zamanda Kemal ve yârına muhtelif edebiyetler teklif olunmuş, Kemal kendisine düşen Gelibolu mutasarrıflığını reddedememiştir. İstanbul'da kalan Ebüzziyatı *İbret*'i tekrar çıkarır. Kemal de, Gelibolu'dan (B. M.) remziyle yazılar göndermeye başlamıştır. Fakat artık yeni Osmanlı cemiyeti olarak yârın bile kalmadığı dolayısıyla *İbret* ile beraber Kemal de tamamile oportünisttir. Filvaki "Eğer Cenabı Hakkın serine inkiyet eder, saltanatı seniyenin nizamına muvafakat eder ve efkârı umumiyenin kurvettine mîstâni olur da milletimizi, devletimizi, vatanımızı gerçekten seversek bahâsını bu muhabbeti Osmanlılığın lâzımı sıkı metaneti edibane ve ferâhşeyinden ayrılmakızın hak pîlük ve fedâkârlık ile tahat etmeye gayret eder isek çektiğimiz meşakkatlerin sadete tahavvülü mükârrerdiz" deniyordu.

Düstur'un mayı kâbilîği, memleket fikretinin şîr kaç memleket, bir kaç ziyâle emelî tükârimin elinde bulunduğuna rüjden, sebebi kahtı risolden bahsedilmekle beraber meczulası gittikçe statikleşir. Namik Kemal teklâr İstanbul döner (26 Kânunuevvel 1872). Teklâr *İbret*'le âdîmîni *Ezrele* perîşna ve ilikâ romay olarak *İbret* basılmıştır. *İbret*'in teklâr bir ay tatil içinde Kemal Vatan piyesini de imtam etmiştir.

İbret teklâr çıkışında basılan da 1872 Nisan 3 ünde Güllü Ağobun tiyatrosunda Vatan 5 temülî bazı nümayişlere sebep oluncu 5 Nisan'da *İbret* kapatıldı gibi marifetî nazarı dikkate alınarak, muharrirleri nefsi ve tevlit edilmiş. Namik Kemale de Mağosa'ya gitmek düğümüştür.

3 — Kemal Mevlânâ'da arkadaşlarıyla doğru dâret bir ittibat tesbit edememiş, o rüjden meşrefler çemrine kabîni ve artık kendisi tamamile edebiyata vermiştir. Tahvîli beraber, teklâr, İrfan Paşaya Mehtap.

tiyatrosu olarak *Akif*, *Kara belâ*, *Zavallı coçuk*, *Gâlibâh*, *Celâleddin Harzemşah*, ve tarîh olarak *Kemal*'i orada yazmıştır. (Bu kitapların bir kısmı müstâir imza ile ve imzasız olarak İstanbul'da basılmıştır.)

1876 da, umumî aştan istifade ederek İstanbul'dan Kemal bütün devletlere rağmen muhtabutan uzak kalarak, Konusu esas emcimeninde çalmış, Abdülhamit tahta geçtikten sonra da Şûrayı devlet âzalığına tayin edilmiştir.

Huzuru şahîneye sık sık kabul buyrulup iltifat gören ve hattâ Kanunu esas maddeleri üzerinde "Meclis vükûlâda tara olunan tedâtilen mazarratı" mütevevviassından başka hukuku padişahiyde dokunacağı zımında Mihâit Paşa aleyhinde padişaha arzından sunan Namik Kemal Suavî vakası oluncu, diğer eski politikacıların teklîdini müteakip artık tutunamamıştır. En son olarak ona da bir müstâ vesilesi bulunmuş fakat teklif de edilemeyecek nihayet harâcırı ve aylığı temin edilmek suretile Midillide oturması kendi rızası da alınarak tenip olunmuştur.

Sonra Midilliyeye mutasarrıf tayin edilmiş (1879) ve müteakiben Sakir mutasarrıf olarak da (1894) Rados ve Sakızda yerleşmiştir.

Kemal bu devrede de kendi yazdığına göre "emari iltifatı müfâkâzen ilikâ bir vukit saktı olmayarak Osmanlı tarihi ile uğraşmış. Çemri romanını idrak ederler.

Mutbuatla alâkası edebî mecmualara inhisar etmekte beraber ruznamaz olarak devam eder. (*Sark*, *Geyret*, *Hazinesi* *erak*, *Mecmua Ebüzziyat*, ilikâ) eserlerinin bir çoğu da ilikâ ve diğer tablamları idrak ederler.

Kemal 1888 Kânunuevvelinde ölmüş ve Gelibolu'ya nakledilen cesazesi orada defnedilmiştir. Bir müddet sonra bakîyei ozamî masrafı, hazînei hassadın verilerek yapılan lahide konmuştur.

Namik Kemal'in hayatı hakkında bu emetik malûmat derhal göstermektedir ki, onun şahında, yeni Osmanlıların hareketi ve platformu en büyük emel râlîni olmaktadır. Namik Kemal bu hareketi ve platformu seriyeye mevazî olarak 1865-1872 devresinde şahâlet ve ilikâtk bu devreden evvel muhâfessâk, sonra da halis oportünisttir.

BİR ÖLÜ HAKKINDA NOTLAR

O da bir şehrin sâkinlerindedir
Suyunu icti
Dolaylı
Uyudu.

Öldüğünü kimseler bilemeyecek!
Adını bilmeyecek
Nası geçmiş gecesi
Gündüzü?

RÜŞTAY

SABAHATTIN KUDRET

BİR SANATKAR OLARAK NAMIK KEMALİN KARAKTERİSTİKLERİ NEDİR ? NAMIK KEMALİN ALİM VE MÜTEFİKKİR TARAFI VAR MIDIR ?

1 — Namik Kemal edebiyatla alakasını ararken kronolojik bakımdan evvelâ hatıra gelen gazeliyat kısmı itina ile edilmis dînârdır. Bununla beraber, Namik Kemal asıl şahsiyetine bu esrâr —kendisinin de bir mektubunda işaret ettiği gibi— devam eden bir âlâksa yaktır. Onun asıl şahsiyetine bağlanacak esâr, şekli bakımdan tamamen olmasa bile, divan edebiyatının mazbut muhtevasına tamamen muvafık düşen romantizmine mal edilecek esârdır. Bu kısım esârını tamamen arızla yazan Kemal ekseriyetle içtimal bir zemin üzerinde, bazan isyankâr fakat daima dindardır. Zaman zaman dar mâna dâma moralist ve vatanperverdir. Lirizmi yazı, püföresk taraf hemen hiç yoktur. Bunların adedi otuz geçmez, gerisi beyit ve kıtâdır. Kemal'in son zamanlarda nerettiği esârı için rekâket ve tereddî mevzuhabı edilebilir [4].

2 — Namik Kemal nazımın sonra kültürel inkişaf ve mikyasını tamamen akseleratif şekilde tarih nevi çerçevesine düşmüştür. *Osmanlı tarihine* kadar tamamen edebî çehesini muhafaza eden bu nevde eserleri —1279 da yazılıp ve fakat o zaman neşredilmemiş olan— *Bariki zeferle* başlar. Bu eseri Kemal starı kudemâyı takliden Kostantiniyeye fetihname olmak üzere kaleme almıştır. Bununla beraber onun asıl şahsiyetine bağlanacak bu yolda eseri *Devletin inkisapı devri ittihadına dair mektûbları*. Burada Kemal tentenâli bir üslûda, devirleri padishahlarla teşbih ederek bir maz hayranlığı vermeye çalışır. «Bir kaç seneden beri cerekaten edebiyat itikâdını istihlak göstermekte olan ânsârı cedidimizden in ziyade tekessürü arzu oluncak şubelerden biri de millîtelî telâminin sevâbı kazametinî yâdet-tirecek resillim mevcudiyetidir» kanaatini ilân ederek yazdığı *Emir Nevruz'da* da aynı edâ vardır. Kemal'in «kahraman» Emir Nevruz şatırlarında sonra en şiddetli belkî istilâ olan tutarlıdır, Türk olmasına rağmen, bir kaç hufâlarla terakki verilmeye çabıyan bir Arap ajandadır. *Ercişi peries'de* ise Salihâddin Eyyûbî, Fatih ve Selim'in portretlerini çizir. «Tarihî vekâiyeye sadık kelâmâtını inâret etylesimise râşim fevkalâde serbest ve bir tarâfıdır. Meselâ «Salihâddin, fezâli za-yiye ve mezarı ziyâde ve askeriyeden kesret ve tenevvûz âkîla durgunluk verecek niçin evsâf celiyyi camî bir nûshâ kübrâsı olup ilh...

Kanije'ye gelince 400 bin müteccaviz küffârın 9 bin Osmanlı ve Tiryakî Hasan Paşa'nın fetaneti sayesinde Kanije önünde nas- sil muvahlid oldu» saakiri şâhine nefere-tina Osmanlı askerinin bir takım sevâbı fâhiresini yâd ve ihtâr işi yazılmıştır [5].

3 — Namik Kemalın makaleciliği imi veya felsefî bir plân ve hitissâ maalede-miyeceği gibi, bazan ittimalarına gazetecilik çerçevesi içinde de alınmaz. O, *Zamânî Etkâr'da*, *Hürriyet'te*, *İbret'te* daima polemik kaçmıştır. Dalupçudur. Nefret eder, tel'in eder; fakat bazan tekabüye kadar varır. Mu-

zârları, ona göre, ikbalperest, nevhese, ukalâ veya ecdilîdir. Tarih, İktisadî, hukukî hâdisat ve zaruretler, böyle bir zemin üzerinde, alt üst olmuş; aynı zamanda bariz bir tekrara düşmüştür. Onun ileri sürdüğü bir iddiada ise «fikirlere tamamen ittihat eders. Bâbülâ-nin mal bir tedbirini tenkide mi yaparsak «bu tedbirlere bakınca insana hayret gelir. Ve bu kadar sakim seyler düşünilebileceğine şereketen taaccüp olunur diye başlar ilh... [6].

4 — İlk romanı olan *İstibâk* da mu-kaddemesinde «şeytle, hükmetle müsbet oldu-ğuz üzere mükevvenat idivâc üzere yaratıl-dığından tabiatî âlem ittiraattan muhabbetle mecluptur. Binasenaleyh insanın aşka mey-e-lân her sevdan ziyade gör-ülür. Bu sebepten dolayî hikâyelerin, tiyatroların havi olduğu hisse İktisadî ekseriyet üzere aşka öbir bir küssâ ile satederler demesine namik Namik Kemal tamamen hazin bir aşk macerası çerçevesinde kalmas, muvafakiyetiz fakat bol püföresk malzeme içinde karakterleri de besapuz bir şekilde mubâlagalandırılmıştır. Meselâ sterübeziz bir genç olan Ali bey, İstanbul halkindan artakalmış bir fâhiseden başka bir sey olmayan Mahpeker tutulur. Akla gelmedik tesadüfler, vakalar ve zıttırlar içinde nihayet muradına evlî Mahpe-kerle birleşen kuak kucakla gelirlir, fakat hâlâ «Mahpekerin meyâlanı cesim gibi lu-zavîzî süyye» Ali beyin bir icatıdır bu ile ezvaki ulviyye müveccetçidir... Vaka-lar âdesi müccerret ve tabiatîle kemalî seyir-leri içinde bütün bir ferâfüt arzederler. De-ña sonra eromandan maksat gürzen etme-mişe bile gürzen etmesi ilkinin dahillinde olan bir vakayı ahîlik ve hissiyat ve hitimâ-lîda mütebâlik her türlü tafsilâtla beraber tasvir etmektedir» fikrine gelen Namik Kemal İkinci romanı *Cezâir'de* tarihî bir zemine kay-makla beraber romantizmini tamamen mu-hafaza etmiş hattâ inkişaf ettirmiştir. Cezâir de portretler daha mütelevvi ve renklidir. Vaka Cezâimin sterümezî hâlî oyle vekâiyî azimeden madut değilse de zâtlî bir garabeti-de mevcuttur. Cezâi, daha ziyâz bir genç icim zamanın sehtivârı Ferhad âbâ ile at oynatır. Fütülinin Bahâddî vasfında gazeline pek kolay bir nazire söyleyip «nev'inin tak-diri ve teskirines mazhar olur. Hele gümül-güli yazılıp karışığı İnan seferinde bir kaç İnan alayının zedelenmesine sebebi müstak-kesilir [7].

5 — Namik Kemal'in diğer nevlerden daha genî bir çeşitli temâz ettiği tiyatro hakkındaki fikirleri ne olursa olsun —bir mil-letin kuvvî nüfûsuna edebiyat ise tinnâli edebiyatın nâtikî zihyatı da tiyatrodur. Tiyatro fikrinin hayalâtına viedan, viedanın ulviyyat-na candır» mevzu esas itibarile gene tra-jikî bir asitir. İttimal ve ahîlik telâkîleri İkinci plânda ve bu aşk ile mücedde hylin-dir. Karakterler gene mübâlekâlidir. Sa-hıslar menfur (*Akif'te* Dilruba, Kara belâ'da Ahâid, Güleha'de Kaplan Paşa), veya san-timental tiplerdir (*Zerrâli coşk'u* Atâ, Ke-ra belâ'da Bihriyer). Bütün bu piyeslerde ölümler, yerli yeristik telokür eder. Kimi kendi yendiî tehâler, (Atâ, Bihriyer), kimi kendini vurur (Akif), kimi vurulur (Dilruba), ilh...

Celâleddin Harzemşâh'da ise Kemal tari-hî bir ferâfüt içindedir. trafik karakter de-dâza muhafaza edilmiştir. Meselâ son 15 inci perde de Celâleddin blackımmıştır. On bir gölge gibi takip eden Mîhrîcin karşısında çırpınmaktadır. Bu arada Celâleddin ona va-siyetini yazmasını söyler, fakat varieté yaza-cak mürekkep Celâleddin'in yarısından daha kan, kalem Mîhrîcinin serçe parmağı-dır!

Bu tiyatroların hepni sahteye vazî ba-kımından sakattır [8].

6 — Namik Kemal tenkî nevine gi-ren yazılarını ise *Tevsîri Efkâr'dan* başlat-mak lâzımdır. O, edebiyat hakkında bazı mülâhazat imini tasayın makalesinde bazı hisâlî mülâhazaları beraber teyinatı İm-ziyeden ayırdığı zaman bîhakkın şayanı tah-sin hangi telifi edibanimiz olduğunu soru-yor; nâna ve mühteva mesele üzerinde du-rarak aynı zamanda edebiyatın muhafazâ milliyette» tesiri üzerinde nazîki dikkatî ok-bediyedir. Namik Kemal bu esaslara sonuna kadar sadık kalmas, ve şâhîtları aldiği ölü-mün mezbûe muayir sözlere tesüddü, etkîye tekar etmiştir. *Ziya Paşa'nın* Harabatına karşı yazdığı *Tehrikât kerâbet* ve *Teklip-te*; müntehab *İrfan Paşa* yazdığı *İrfan Pa-şazı mektûpları*, meprizon hakkında yazdığı tenkîti bu esâlar ve saikler mevcuttur. İlâve edilecek kısmı diğer nevlerde görülen Kemalın şahsiyetî edebiyesinin teşhîrâti-dir. Filvaki Tehrikât harabatın sonra *Teklip-te* de Kemal «hatıra tasavvuf her şerîh olan olan mühtava yazılacak ola. Harâbet tekar bir kıtapsı meydana gelecektir isare'te Z'vayî bir tabiiyatıyca şerî lûbâli bir mesrep; İhtiy-aryı ederek «mânaizâ, «fatafetsâ, «müne-betâzî, «garpî, «müsmûhakkâr» şekillere bir tekim «huzayn» «mübâlakâi acemane» leri doldurmak degesine düşmeğe itham etmektedir. Diğer taraftan *Şerî Pudu* «Türkoce doğru dürüst bir beyit okuyun» diğî dolayısı, yahut (Hacı) İbrahim efendi hazretlerine daha addolunan sözler ekse-riya sevaptır» demekle iktidâ kalkar, ilh. [9]

7 — Namik Kemal'in elimizde bulunan bir kısım yazıları hâle mecmurlarda çıkması olanları (bilhassa Mecmual Ebûzîya'da) ek-seriya mektup nevine idhal edilebilir. Kemalın serbest edat ve mütelevvi üslûp ve mînaı oynuları için bu nevi müslâit ve en muvafakiyetiz bir zemin göstermektedir. Fakat o: «Hâmid, seni muhatap etmeye adın-dan büyük kelime bulsunayın» diye baş-ladığı mektupları bilimsiz, ciddi tekkik ve tenkîi olmasa lâzım gelen meselelerde de bu nevin müccz, hususî plânı içinde tesbit etmeği denemiş dârmıştır.

Notice: İtibarile dailebilir ki Namik Kemalın makaleciliği mühteva hangi edebî nevde olursa olsun, bütün eserlerinde Harzemşâh veak daha âbâde tarihî malzeme üze-rinde mühtava bir romantizm âhdim bi-hakkımdadır.

Namik Kemalın âlim ve mütefekkiriğ-i-ne gincine onun daima bâkî kalan edebî ka-rakteri mâlûm olmalıdır her halde hukukî ve İktisadî bahaylı bilhassa tarhiçteki âlâksat üzerinde biraz durmak her halde faydalıdır.

İNSANLARA DAİR

Aç çingener, tenbel ve hayırsız evlatları annelerin
Kirlı yüzlü mahzun liman adamları, hasta işçi çocukları
Sade sevdiği kadın için yaşadığını bağırın
İyi delikanlılar —ki henüz bıçak taşmazlar—
Mağlûplar, hastalar, harp eserleri!
Fabrika düdükleleriyle doluğu şehir sokaklarının,
Derin hayranlıkları ekmeğe ve harp havadislerine.
Körolasica yıldızlar boyuna güzelleşir,
Hayırla bahsediy dostlardan ve ölülerden!
Hasta ihtiyar yahudiler ki önelerine bakarak yürürler,
Yüzleri uzamış bahriyeliler hüzüne müsait dururlar!
Çobanlar ve deliler korkmaz olurlar mavi göğe öfkelenmekten!
Sarhoşlar, yeniden sarıyan kadınlara âşık olurlar,
Muhteşem şehirlerin karakollarında resimleri asılı,
Hırsızlar, usta yankesiciler hâlâ yaşamaktadır.

Şimal memleketleri, hareketsiz manzarasını düşündüğüm;
Vücudunun bütün çıplaklığını pencereye dolduran mahrum kadınlar
Ne adını, ne memleketini bilmediği bir yabancısı
Harikülâde vücudunu bırakan genç kız,
Dünyanın bütün işsizleri,
Zayıf kadınlardan bir türlü hoşlanmayan bahriyeliler!
Ve deliksiz uykularına imrendiklerim.
Uykusuzluktan ölen gece bekçilerinin
Gözlerinde taşıyıcıları beyaz uykularını sokakların!
Bir şehrin karanlığıni soyunan insanlar!
İşçiler, ihtiyar memurlar, eserlerler, kahramanlar
Yağlı bir ipin boynuna dolanmasille uyanan Çinli,
Allahtan iyi rüyalar isteyerek uykuya kapanan müslümanlar
Uyumaktan başka kârı olmayan caniler,
Yalnız uykularında kurtulan eserler
Avucuna sevdiği kadının topuğunu doldurarak uyanan işçi,
Bir balıkçı kayığı içinde boyun boyum olmuş aptallar
Serefsiz parklar, ve bütün erkenden kapanan kahveler!

İLHAN BERK

1 — Namık Kemalın bazı makaleleri hukuki sahaya temas eder görünmektedir, fakat aslında bunlar Osmanlı imparatorluğundaki modern hukuk tekniğinin bir cereyanı bir ihtisas olarak hatırlı reaksiyoner hareket bile maledilmez. Kemal eklektik de değildir. O, merlyette olan Fransız ceza kodundan ictibas edilen ceza kanununa karşı fikrini ukubat faslında müstak, ticaret kanununa karşı mercele gita musamela kismından müstak bir tedvin talebindedir. Bununla beraber prensip itibarı ile hukuk mektebine Monteskiye ve Rusoya bağımlı görünür. Sistematik değildir. Üstü meşheret hakkında mektupların eksi siyasetnamelerden farkı sadece bir teftiki kuva fikri taşınmasıdır. Elemanter malûmata bile sahip değildir. Ticaret mahkemeleri ve devlet şurasının lâğvıle bunlarda görülen devletin adı mahkemelerde röyetinî kelfil eder. Kını Pasazadenin Hukuku umumiye'si için yazdığı tenkit (Mecmuası Ebzuzıya 48) bu bilgizliğini isbat eden ayrı bir vesikadır.

2 — Namık Kemalın iktisadi alâkası

olma olsa iktisadî siyaset zımını şirebilecek bazı fikirleri delayisile tesbit olunabilir. Prensip itibarı ile liberal cereyanı zıt görünmektedir. Ona göre efenni servet müelliflerinin bürak geçişin bürak yapısı meseli ki müdavi Erimeli ticaret ve sanatın hüriyeti mütlakası demektir. Osmanlılık 6ın ayın mezarat olmaktadır. Bununla beraber devlet teşebbüslerine ve iclisarına da muhalifdir. Fakat Namık Kemal dil ucuna gelmesi lâzım gelen bir himaye siyasetini felline olarak bile serfesi koymamıştır. Nafusa ait bir lek makalesi o zaman çok tekrar edilen bir takım fikirlerden, aynı makalesi ise bir teozolojiden ibarettir. Süphesiz vergi istikraz ve bütceye ait yazdıkları —ezen bunların kenârında ait olduğu süphelidir— maliyeilik zımını giremez.

3 — Namık Kemalın müdverren sorupren Osmanlı tarihinde tarilin emarefet hükümetin en büyük hadisini olduğu, svacibi tahsil hadisi «tabii vicdan» en ziyade hizmet eden bir efenni şahanes telâkisi mevcuttur.

Eser; cemiyet, müesseseler telâkilerinin ve metodolojik bir plândan tamamı ile uzaktır. Vesika ve monument fikri yoktur. Namık Kemalın malzemesini Türkiye için bile dar bir kitabiyyat teşkil etmektedir. Anıl mühim nokta bu esâk malzemesi sırası geldikçe muhakeme ve muahaze yolu hatıra gelen fikirlerin ilâve edilmeğe kalkışılmasıdır. Kanatimuzee onun bu Osmanlı tarihi nin meselâ Evrakı perşininin edebî karakterinden ayrılan tarafı ancak vekayin cem ve telâkide cari bir teferruat içinde olmalıdır [10].

Nihayet Namık Kemale bir mütefekkirlik sınıfı ve ideolojik karakteri hiç ifade edilemez. Çünkü o mensup olduğu dar politikacılık ve romantizm çerçevesinden çıkamamış hiç bir zaman felsefi ve sentetik bir hümler göstermemiştir.

Velhâki Namık Kemalın temas eder görüldüğü elemanter bilgisi bile mefkut oluğünü sahalarda dilim ve heyeti umumiyesi itibarı ile mütefekkir olarak tesbit etmeğe imkân yoktur.

— Sonu var —

ŞAİR

Yazan: YUSUF AHISKALI

Sirt üstü gerili karyolasında uyuyor. Sabah güneşi baş ucundaki açık pencereden üzerine vuruyordu. Geceleyn aç yattı. Dönüp dönüp uyuyamadı. Ancak sabaha karşı gözleri aldı. Şimdi rüya görmektedir: Deniz dibinde etrafı beyaz kumlu bir kayanın üzerinde balık gibi sirt üstü yatıyor. Yükselmis olan güneş suyun arasından memnuniyetle bakıyor. Bu memnuniyetin neden ileri geldiğini bilmiyor. Yalnız memnun bir hali olmaması icap ettiğini hayal meyal hatırlıyor. (İnsan rüyada bazen hatırlar ki, fakat, özünüñü ye, bağızı sorma lâfına bu memnuniyetinden memnun oldu. Memnuniyetinin sebebi su idi: Deniz dibindeki kayanın üzerine sirt üstü uzanık, suyun arasından güneş bakarken balık gibi ağzını açıp kapanmakla gıdamsı alıyordu. Rüyada bu gıdaları ona kalıbelâda-berlî malî şeylârmis gibi geliyor. Artık bunun da farkına varmıştı o zaman bu bir rüya olmalı.)

Karyolada üzerine vuran güneş fazla kızdırdı: halde yüzünde bir serinlik vardı. Karnı dovmuş iztirup cekelerinin yüzü şiekin olur. Yüzünü güzellestirecek derin iztirup cigizleri görünürse. Aç iztirup cekese duyulan sevgi ve merhamet ona korku duyulmaz. Karyolada yatanın yüzü aç adamın iztirup cekeni yüzü idi.

Yüzünde hafif bile olsa ter buharı çıkıyordu. Sanki güneş derinlerin derin girip nur ile besleniyor gibiydi. Bu, geceleyn aç yatan bir şairdi.

Açık pencereden içeri komsunun kedisi yatağın üzerine atladı: ve sairi uyandırdı. Pencerenin baktığı tozlu sobaktan kalkın tozlar pencerenin önündeki cıvıcın yapraklarını toz doldurmuştu. Kedi içeri atlarken çarparak yapraklardan düktüğü tozlar genişte ke kaynaştılar. Şairin başı pencereye vurmuş olduğu için tozlar yüzünün etrafını sarıdı; ve bu tozlar arasından gözlerini tavana dikti. Hâlâ sıradı gördüğü tuhaf rüyasının havayını hissetti suyun gibiydi. Fakat dalgalıñı uzun sürmedi. Tavandaki tahtalarda acayip şekilli buldıkları yerlerine bakıyordu. Zira bu acayip şekilleri sanki arkadesi bir ressamın çizdiği resimleri benzetti. Buradan tavama hatırladı. Din akşam ressamın bulunduğu bir yazık bahçede bir kaç arkadesi oturuyordular. O gün sabahtanberi yememişti. Nuz geçtiği bir arkadesinin baş o konuş istemişti. Fakat bu arkadesi sıvayı gımetmişti.

O bahçedeki konuştugu arkadesi arasında bir çok şairler de vardı. Fakat şair sira-riye karşı küçük örnek bilemez. Zaten o, o şairleri fırtın bulduğzu zaman tenkit eder. Ve hattâ tahkik ederdı. Dendi ki: İsmâme dön-

mek istediklerini söylüyorlar. Halbuki insanın yalnız ismini bildiler. Kendini anlayamadılar. Ah o insanlar ki diye insanın ismini yazdıkları geçiyorlar. İnsanın realitesini bize veremiyorlar. Hayalden yazdıkları bu şairler bir nevi romantizmden başka bir şey değildi.

Kendisi hakiki insanı anladığını hissederdı. Çünkü yaşadığını yazardı. Öyle bir yaşamak ki. Hep insanlarla uğraşırdu. Kuru bir vazifeye hayvan gibi bağlanmaya tahammül edemedi. Etrafındaki insanların âlâkâsını beklendi. Bunu göremeyince insan eder, onun için hiç bir yerde bir iş sahibi olmazdı. Preşip itibarile insanları fena olarak bulmasına rağmen bazı fikirlerle bağı insanları severdi. Komünistlerle komünist olur, anarşistlerle anarşist, irki ile irki. Kendisi insanların insan tarafını, yani paraya bağlı olmayan tarafını severdi. Bu suretle belki kendisi hiç bir fikre bağlı değildi. Fakat şairdi.

Din akşam on kuruş vermeme için sıvayı gıden arkadesına gücendi. Bu kaldığı insanlığı yaşarınmaz kal karşısında sabaha kaç dönüdü. Sabaha karşı bir şir yazdı. Bu şir yazması, insanın okuyup mânâsını anladığı derin mânâlı bir şirin yaptığı Afyon tesirini yaparık onu uyutmuştu:

İnsanlar taş gibi.
Her taraf taş gibi.
Ben yavaş yavaş ölüme gittiğimi hissediyorum.
Hele aldırmyorlar.
Dünya ne zallın.

Tavandaki tahtaların dal yerlerinin a-cayip resimleri benzeney şekillerinden aldığı tedad ile din akşamki bu şiri yazmaya kadar halini görünün önünden geçirdi. Arkâda üstü yatanmış oldu ve şirleri tekrar zevkle içtinden okuyordu. Bu sırada baş ucundaki pencerenin önünde geniş yapraklı cıvıcın sokaktan ucan tozlarla dolmuş yapraklarını ilikerek içeriye atıyan kedi iskemlenin üzerinde yatıyordu. Odanın sessizliği içinde kendinin yazmasını işitti. Tüylü bir kedi idi. Elini karyoladan atıp kediye vakti. Ve kalktı.

Sabah güneşi epeyce yükselmişti. Kışık olmuştı. Canı sükün veya keyfi olduğu zamanlarda evde duramazdı. Çıkar, dolarsın-Kovannın içinde üstünü toz bürümüş sundan bir masrafa şir, çiçekler ile süslenen diye yüzünü pencerenin önündeki sakalının üzerinde yıkadı. Oturduğzu da bir bekar odasıydı. Müsterek temizlenme yerine sıkıktı gımetince böyle yaparadı. Biraz su da saçlarına

şirdü. Saçlarını taramak için aynası yoktu. Güzel bir aynası vardı, bir kere daha bu vaziyete düştüğü için 250 kuruşa aldığı bu aynayı 70 kuruşa satmıştı. Şimdi ayna yerine su dolu kovayı kullanıyordu. Kovanın içine bakınca ayna gibi yüzünü görüyordu. Ancak suyun yüzü tozlu olunca bu kova-ayna iyi göstermiyordu. Onun için masrafa ile kovanın yüzündeki tozları alıp çiçeklere dokardı. Ve bürünklâşen kova içindeki suya bakarak saçlarını taradı. Dedesinden Bursadan para bekliyordu. Babası da vardı ama para göndermiyordu. Çünkü babalar istedikleri gibi oğul almazsa yani bir iş her ne pahasına olursa olsun bağlanp kazanmazsa onu sevmezler. Dedeler ise torunlarını severler. Hele torununun şirleri Halkevlerindeki toplantılarda okunduğunu duyduğzu için bu sevgisi eksilmiyordu. İradından aldığı bir miktar para şirleri torununa taşı edebiliyordu. Torununa olan bu sevgisinden onun şairliğinden bahsedilmesinin tesiri olmakla beraber, asil endişe şüphe yok ki şir yüzünün ucuna olmak endişesinden idi. Neslini o idame ettirecekti. İnsan ihtiyarladıkça unutulmamayı çok ister.

Şairlik onun heyecanlı tabiatından, is-yankâr ruhundan geliyordu. Başkaları gibi yani zorla şair olmak isteyenler gibi değildi. Bu gibi şairler şuurlu olarak daima şir yazmak için düşünürler. Halbuki bu bizim şair yaşamamız sever. Hem istediği gibi yaşamasını. Bu yaşamama engel olan şey çikti mi işte o zaman şirini döker. Belki akıntı içinde kalmışa şir yazmayacağıydı da. Bazan dindir diye bir fikre bağlı değildi. Fakat şairdi.

Şairi üzerine giymişti. Satacak bir şey olsa aynayı sattığı gibi satacağı. Fakat yoktu. Belki bir arkadaşını görür ümidile çıktı. Bu arkadaşları, yani kendisine para veren arkadaşları Bursalı hemşerilerinden. Çünkü orada gerek kavcağı halile, gerek yazdığı şirlerle bu arkadaşları onu sayarlardı. Halbuki İstanbulda kimkime dümduma. Azıcık aşırı hareketlerde bulundu mu herkes yanına yan bakar.

Sabahlığın gıda gibi besleyen güneşin vücuduna verdiği rahatsız üzerinde idi. Arkadesiğınin bahçede veya Beyoğullukta kahvehelerde ancak öğleden sonra görülebilirdi. Düğüncele bir halde idi. Böyle durgun hallerinde müşahedesi atardı. Taksim civarının eski mahallerinde oturuyordu.

Taksim şerhinesunun arkasındaki yolunda yavaş yavaş deniz kenarına indi. Sıcak bir gündü. Dolmabahçeye geldi. Çocukların yıkandığı camlin ruhımına şetti. Karadeniz tarafından serin bir rüzgâr esiyorlardi. Yanışın oturuaki dıran yüklü motorların kenarlarına Boğazın dalgaçıkları çipteçipları tıranıyordu. Bu sırada kereste yüklü bir motor yanışmakta idi. Yapı ödün demiri ettaktan sonra iki taşıya kaçtan birinci çumayı bağlamışlardı. Yaşamı içindaki İkinci çumayı da bağlamışlardı. Fakat birinciye bağlı olduğu için o kadar acele etmiyorlardı. Teçerinde İstanbula getirmenin sevincini tatmak isteyen bir

hal vardı. Cami ile Dolmabahçe arasındaki meydanlığın rıhtımında bacaklarını denize sarıkmiş genç kızlara bakarak, ikinci çuymayı yapının çıkına bağlamakta olan bu iki tıfaydan arkadaş kalmı bir halata benzeyen kollarıle çuymaya sıkıca yapmış ve ötüdeki tıfayfa bütünü varlığını çikan bir sesle: "Ali'dedi. Ötüdeki ne demek istediğini anladı. O da rıhtımındaki kızların bacaklarına bakıyordu. Fakat daha sağam altından su yütürtü bir tabiata olduğu görülmüyordu. Çuymayı bağlar bağlamaz arkadaş tıfya kuç üstünde, ötüki alışı etti.

Sair insanların bu zaaflarını Allahın gibi seyretti. Denizin kaynaşan küçük dalga-cıkları içinde yıkanan çocukları seyretti. Alamlarına ve rıhtıma bağı motorların çimallarına asılarak eğlenmelerine inandı. Denizde inrendiği başka seyler de vardı: Cere-yana kaplarken sahile kadar geldiğini gördü-ğü limandaki vapurlardan atılan bütün, bütün ekmeçler...

Farkına varmadan biraz üzüldü ve döndü. Marmarayı gören her zaman oturduk-ları bahçeye gidecekti. Halsiz insanlarda gör-üldüğü gibi toplumların zerinin basarak yavaş yavaş yürüyordu. İlerisi üzeri bir evden kızartılan biber kokusu duydı. Bu koku ona bir musra yazacak kadar tistir etti. Bu evin mesut bir ev olacağını hükmetti. Bu mesutlar civarında kendinin açlığını duydı. Bahçeye çikan uçuşu tımarın kır bir evin penceresinden bakan bir kız gördü. Sokaktan bir tarafı bir köşkün yüksek bahçe divanele uzayıp gidiyordu. Kız ona baktı. O da kız baktı. Köşkün yüksek divarlarına yakın güneş yazısının harareti divarların serinliğine birleşerek emsiyet duygularını uyanıtırın hoş bir hava doğuruyordu. Sair yüksek divarların bir adam geçebilecek serinliğinde bu şehvetli havayı duyarak yürüdü. Dizleri takatsizdi. Fakat kendini rü-yada hissettiği doymuş halde hissediyordu. Bir ayak boyu adım atıyor. Dönüp pen-ceredeki kıza bakıyor. Kızda da sairin duydu-ğuşu şehvet havasını duymuş bir hal vardı. Ve bu havaya kendini bırakarak sair i-zinele takip ediyordu. Sair baktıkça kız yüzüne çektini hissediyordu. Kızı kaçırma korkusu da eksik olmaması beraber durdu. Onun pilotonumun cebine koydu. Kız onun durduğuna görünce içeri kaet. Kızı pen-cerede imiş gibi hayalinde biran gördükten sonra orada olmadığını farkına vardı. Biraz daha bekledikten sonra yoluna, köşe başını dönünceye kadar ayak boyu ayak boyu adam starak devam etti. Dıvar dibi şehvetli havası hâlâ üzerinde idi. Apartmanların pencere-lerindeki kızlara, yolların deniz kenelerine bakıyor. Onlara duyduğunu duyuyordu. Bahçeye gitti. Bulacağını tahmin ettiği memleketli arkadaşını orada bulduğu halde bir kaç kuruş borç almak aklına bile gelmemişti.

BİZDEN İYİLERİ

21 UFAK HİKAYE
YUSUF AHISKALI

40 Kurşun

TURNE TİYATROSU VE PROPAGANDA

Yazan: AVNI DILLIGİL

Türne tiyatrolarını faydalı kuş sürü-lerine benzetmek mümkündür. Kuşlar; nas-ıl mevsimine göre, diyar diyar akın eder-lerse Türne tiyatroları da iktisadi mevsimlere gözeterek göç eder dururlar. Kuş sürülerini coşidi vardır: Türne tiyatrolarında da öyle: Akademik şairlerle dolması vardır. Her şeyniyi içine alarak kanto eînsinden canba-zına kadar yükleyerek dolşan tulüt tiyatro-suna vardır. Bir de ne'î şahana mühasıra bir tiyatro tipi vardır ki onda ancak düeto ve kanto görürsünüz. Onlara kahve tiyatro-ları demek doğru olur. Şehir ve kasabalarda uzun zaman ikamet ederler. Kültür bir kahvenin bir köşesine limon sandıklarında; sahne kurup her gece icrayı şhenk ve lübl-yeti ederler, kazaçları az olmakta beraber hanların birinde tuttukları bir odada dörder beşer bir arada yapıp tek tenecerden zıkkı-larını paylaşıp sıkıntısız yumasını beccer-ler. Sanatlarını yaptıkları kahvede, halkın istiraçile söyledikleri türküler kahve halkın-dan öğrendikleri sermayeleridir. Her yerin türküsünü güzel bir çeşii ile yerliâne sal-nmakta pek hünerlidirler...

Tulüt tiyatroları, geniş bir kadro ile dolayıştı zaman Karadenizde fındık mahsu-lü mevsimini, garika hayvan paturarlarını, Yeşilvada turfında pazarlarını tanıtırması yüklü kadrosunu besleyemez. Az zaman zarfında dağılır, bir kaç kahve tiyatrosu haline gelirler... Tulüt patronları müccerrep rotar-larını tutturduklarını, bütün bir kaç mevsim aktörlerini terfi ederler ve sağ salım İstan-bula getirerek esnaf kahvesinde aktörler me-danına itimat reyî alırlar. Hele Türne İnti-dadında hiç bir otele ve lokantaya, onların tabirile (takıntı) da yantırmaması ileriği se-şahat için ötele ve açılara karşı da mühim pıvanlar kazanması olurlar. Bu cins patron-ların gezip yürüdüğüleri yerlerde cemiyet karşı büyük bir bağışlıkları vardır... "Benim kesemi halk nasıl dolduruyorsa ben de ona mukabii hizmet görmeliyim" diyen tulüt ak-törlerinden Hafız Mehmet Ali ile konuşmuştuk. Bana şöyle bir hüdise anlatmıştı: Vakkıle bir yer teşsil vermede gitmiştik. Alek-trik ne geçer. İlkte lambası yakılmı. Dramın en etkili bir tarafında lütl keser lambayı pompalardı. Bir akşam lamba söndü, ka-ranlık kaldı. Dışarıda bir gürültü koptu. İşik yakınca baktık ki mahemizin en işe ya-

rar gacosu yerli bir gödesi tarafından tüy-dürülmüştü... Ne yapalım biz de yakın bir yerdeki panayıra gittik, rakımız orada çikaralım dedik... Bir akşam orada da lüks sömgeşe yüz tüyötkoren, eman lüks eyle-me, bu işi de filan yer benzetme diyiver-mişim... Oyundan sonra dışarıya çıktığım zaman kapının önünde duran bir otomobilden beni çağırmışlar. Meğer en kıyak tecmu-u kaçırın yerin kaymakamı değil mi İmiş. Beni azırlıyacak sandım, ama bana nasihat etti. Yaman bir kaymakam! Altı ay sonra bizim meslekdaşların birle bana haber gön-dermiş: eşgelin de burada oyun oynasın, bu-kareya elektrik getirdim" demişti. Bu suretle bir tulüt aktörü kendine mal ettiği vazifeyi idealist kaymakama müstereken pay etmiş oluyorlar... Buna göre tulüt tiyatrolarından yüzlerce misal vermek mümkündür...

Darülbeydanın Turne hatıratı arasında iki hüdiseye rastlanır. Mücadeleli milliyet se-nelerinde Trabzonca yapıştığı bir Turnede, reper-tuvarında Resat Nuri beyin (bir gece faci-ası) adlı dramı bulunuyordu. Bu piyeste hi-lâfetin kuvvii milliyeye karşı hareketi halk tarafından büyük bir gürültü halinde izlen-hir etmiş ve adlı bir beyenün halkın hoş-rip coştugu görülmüş bir hüdisedir...

Yine bir vilayette halk, belediye reis-i istihbari arifesinde bulunuyorken tiyatrosu (Halkın gömmanı) adında kü piyesi seyredip o ana kadar serinden korktukları belediye reisine rey vermiş bir vevisini seçmişler-dir.

Bugün Avrupa'da tiyatro bir milletin içtimai önderi olmakta daha çok ileri git-miş, siyaset ve harp alanında en kuvvelli fikir ve hareket usuru haline geçmiş bulunu-yor. Harbi umutinde Sarah Bernhardt hasta olduğu halde arsbaya bindirilip cepheye mil-li şairler okuması için götürülmüştür. Ko-medi Fransöz Trup'u memleketimize bir Tur-ne yapmıştır. Nektinin memleketimizde de tiyatrosun ehemmiyetini tebarüz ettiren ha-reketler görüyoruz. Halk Partisi himayesi al-tında İstanbul Şehir Tiyatrosuna her sene Anadolu Turşesine çıkarmaktadır.

Şehir tiyatrosu halkın sanat seviyesini tekâmül gayesile dolayştırılıyor. Akademik bir çalışma programile Türne yapan Şehir tya-trosu kendi bilibiyisini meydana getiren re-per-tuvarındaki eserlere hayat ve can veren sahne iktidarını yine halkveçlerinin sine-sinde bulabiliyor. Etkiden bana imkân yok-tu... Sonra sanatkarane bir anlayışa yöle-tikan "Turne" tiyatrosuna kanto, göbek yoktur diye müstahız ve sayırsız kaldırdı. Bugün halkveçlerinde faal gösterit kollarmız ha-kiki tiyatrosunun nayasın aşılması bulunu-yorlar... Gösterit kollarmız bu yoldaki faa-

DİNAMO'NUN ŞİİRLERİNE DAİR

Yazan: OSMAN CEM

Şiiri veya her hangi bir sanat faaliyetini harp zamanlarında fuzulî görenler vardır; onlar, ana baba gününde lâf dinlemeğe vaktimiz yok; yahut da havâliyatın arası mı gibi tirazlarda bulunurlar; münevverler arasında da bu zihniyeti taşıyanlar çoktur. Böyle bir zihniyetin meydana gelmesinin sebeplerini anlamak pek zor değil. Mes'ele tabii olan insanın bu faaliyetini neden her zaman tabii bulmayıp muayyen zaman ve mekân kaidelerine tâbi tuttuğunu anlamaktır.

Fakat bu her zaman böyle olmamıştır. Meselâ millî destanları hatırlıyacak olursak sanat hâdiseleri, sanatkârla, harici âlem, cemiyet bünyesi arasında çok sıkı, tam bir ittibak, bir alış veriş buluruz. Zannederseniz sanatların çoğu ve bilhassa şiir menşei bu alış verişte buluyor; millî destanlar, millî mekâmlerden doğduğuna göre, cidal sanat hâdisesini doğuruyor demektir. Tabii bu da bizî âlâkadar eden nokta sanatta harp hâdisesinin ehemmiyetinden ziyade sanatkârla harici âlem arasında tezdâz uyumudur.

Homiros destanı, Roland destanı, Espanyol romansları, Almanların Niebelungen'i, kimisi kadim insanların, kimisi Avrupa insanlarının mücadelelerini anlatır. Bu destanlar, harbe giderken günü güneş söyleyen şarkılar, methiyeler, mersiye ve hikâyelerden, herkes tarafından söylenen müellifleri meçhul cantilâne'lerden müteşekkildir. Kabile insanların günlük, heyecan, kin, muhabbet, ümit, zaferin tesid, ölüleri tüzim, bu cantilâne'lerin mevzularındadır.

Devlet ve din hayat faaliyetine hâkim olmağa başladıkdan sonra, teşkilâtlarla zihniyet sanat hâdisesini de bir istismar sahhası yapmakta geri kalmamıştır; Joseph Bedier

liyetti cidden mükemeldir. Bu sayede yurdun her köşesinde tiyatro hareketi müşahade ediliyor. Aktör; şimdiki halkı, sadece bir seyirci değil, kendisile yassayan bir kitle halinde buluyor. Münhasıran istinâflarına ve zevkine hitap edilmesini isteyen halk, ruhunu ve kafasını çok müstait bir ehan gibi açmış olduğunu pek iyi anlatıyor. Bunu her şehirde ve her kazada gördük ve işittik ve vilâyetlerin minicik gazetelerinde derinliğine bir tiyatro anlayışıyla yazılan makaleler, akademik tiyatro ihtiyaçlarına açılan geniş kapılar halinde.

AVNİ DİLLİGH

nazarıyesine göre, Roland destanının menşei hakkında iddia şudur: Bir takım papazlar muayyen bir manastıra müşteri celbetmek için Roland destanının son çekvini yazmışlar ve o manastıra giden yol üzerinde, zamanın «trouvère» leri tarafından okutturmuşlar. Fakat destan gene herkesin malı olarak kalıyor, sanat uzvî vazifesini idrâk ediyor, cemiyetin sanat bünyesinde muhtelif şekil ve lisan ayrılıkları mevcut değil, herkesin az çok müşterek bir lisan seviyesi var, herkes aynı sanat ihtiyacını taşıyor, sanatkâr da yabancısı olmadığ bir dinleyici kitlesini dile getirmiştir.

Zamanla birçok tarihi sebepler cemiyet bünyesini değiştirdi, sanatkâr keza bu muhtelif değişimleri ifadesinde, asırdan asıra taşıyor.

Nihayet devlet ve din istismarının yerine iktisadî kuvvetlere dayanan bir zümrenin hâkimiyeti kaim oluyor. Bu hâkimiyet sanatta evvelâ Renesansata müsbet neticeler vermiştir. Fakat sanat o devirden itibaren herkesin malı değildir; ümanistlerin sanatıdır ki bu refaah malik bir zümrenin sanatı demektir, ve burjuva insanının hâkimiyeti ile 19 uncu asra kadar inkışaf etmiş, şimdiki medeni adan denilen Avrupa münevveri kültürünün mühim bir unsurunu teşkil eder.

Fakat her hâkim sınıf inhiâl ederken bütün müesseseye varlıkları da onunla beraber iflâs ediyor. 15 inci asır sonunda derebeylik ölüren sanat âleminin iki asırdan beri can çektiğini görüyoruz; meselâ Fransada o devirde Villon olmasa (Villon da nihayet lyrisminden başka bir yenilik getirmemiştir) bütün malzemesi orta zamanın kullandığı malzemedir ve meziyeti bunı sanatının inceliği ve realizmi ile ifade etmesidir.) bütün diğer sanatkârların yerinde saydığını görüyoruz.

İşle burjuva devrinin sanatkârları da, 19 uncu asrın sonlarındanberi yerinde sayıyor. Çünkü onun sanatı zilini günlük gayesile ve meğdelenden haric ayutmaya yarayan bir «luxe» olarak telâkki ediliyor; bu devrin adanını vaktini doldurmak için okuyor; çünkü yeni bir şey beklemiyor; hayatını muayyen kalıplar içinde yaşıyor ve o kalıpları ebedi biliyor; ne yeni bir heyecan, ne de yeni bir fikir onu âlâkadar edebiliyor; ancak can sıkılmadan yaşmak istiyor; sanatla alakası bir «kolleksiyöncü» âlâkadır. Hatta çok kere,

okumak ve görmek zahmetine bile katlanmaz; Avrupada yaşadığını işittiğimiz milyonlerin isimleri ile beraber, resim kolleksiyonlarını, kütüphanelerini ve şöhretini de işittik; bunların arasında aynı merakla pul, kağıdın saçı veya kelebek kolleksiyonu yapanlar da vardır. Son asırda kitap yazarların gayesi daha ziyade bu tipî tatmin etmek olduğundan, onların eseri o zevke göre ayarlanıyordu. Polis ve macera romanı, aşk ve şehvet romanları, hissi romanlar vesaire, külli-yetli nakırlarda satılıyor ve günlük edebiyatı teşkil ediyor. Diğer taraftan meselâ Stendhal, Flaubert, Beaudelaire, Rimbaud gibi halkın sanatkârlar meşalesi ile başbaşa kalmış, derdini kimseye anlatmıyor, sanatı ile yaratdığı bir dünya eserlerinden uzak, yahut da onlara lânet ederek, istisnalı birer mehlûk olarak yaşıyorlar.

Sanat o zamandanberi hâlâ ferdiyetçi sahada kalmış ve uzvî hakikatını kaybetmiş bulumuyor. Büyük dünya hâdiseleri bile bu vaziyete müessir olmamıştır. 1914 harbinden işittiğimiz şiirler his ve fikirleri müphem yazılıyor; o devrin edebiyatı gene kendine çekilmiş insanların edebiyatı harici âlemden ümitsiz, yahut da onun köhnemesine ve kısırlaşmış fikir âlemini çevir çeviri değiştiremeden anlatan bir edebiyattır.

Dinamo şiire kaybetmiş olduğu vazifeyi tekrar iade ediyor. Bu hâdiseyi bizim edebiyatı daha sarıh olarak müşahhaslandırmak için Dinamo şiirlerini Yeni Edebiyat'ta nesrettigimiz sırada Cümhuriyet gazetesinde neşrolunan Yahya Kemal beyin Deniz türküsü namındaki bir şiirinden bahsedeceğim. Bu şiiri beğenip beğenmemek meselesinden evvel bahsettiğimiz uzvî vazifesi olan şiir meselesini izah ederek, Dinamo'nun sanatında mühim bir noktayı göstermek istiyorum: O gün aynı gazetede okuduklarımız, deniz faciaları, zurlu, tahtelbahir ve torpil mücadeleleri havadiserlerini teşkil ediyordu. Bu havadiserlerin kafamızda yaratdığı fikir iklimi ile Deniz türküsünün biz vermemek istediği intiba arasında büyük bir tezat vardı; sanat ile realite burada hiç birbirleriyle âlâkadar değil ve ana baba gününde lâf dinlemeğe vaktimiz yok ve buna benzer itirazlarda bulunuyor. Deniz türküsüne benzeyen sanat nümunelerinin karşısında hak

kazanmış oluyorlar. Yahya Kemal bey bahsetmiş olduğumuz yalnız kalan sanatkarlar meydanında değil mi? Şu farkla ki onların zamanı ile kendisinin yaşadığı zaman arasında yarım asırdan fazla bir zaman geçmiştir ve bu müddet zarfında sanat ferdiyetçi sahada artık iflâs ettiği her yerde isbat etmiştir. Nihayet Valery bile susmağa mahkûmdur. Dış dünya ile bağı olmayan mücerret ve muhayyel bir âlemin zevkini ve kıymetini her an ölmek üzere veya her gün aç olan bir insanlığa tattıramaz. Ferdîyetçi sanat ölmüştür.

«Dolu rüzgârla çıkıp ufka yelkenli:
Gidini seçtiğin akşam vaktinden belli

— Deniz Türküsü —

«Dalgâ kıvrımları ardında büyük tenhalık

— Deniz Türküsü —

Dalgâ kıvrımların ardında tenhalıktan başka her şey var; mayın tarlasından, batan gemilere kadar her şey.

«O saatler ki geçer başbaşa yıldızlarla

— Deniz Türküsü —

Ve nihayet

«İnsan âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar
— D. T. - Yahya Kemal

Ne çare ki günün realitesi karşısında muhayyale geniş; o gün müsbet bir enerji kaynağı arayan genç için o âlem ne mevcut.

Dinamo'yu dinleyin:

«Radyolar,

Kesin aşk şarkılarını

Marş okuyalım

Yakalım

Ufacık arzuların bahsedene şiirleri:

Daha sonra:

«Biz

Hakikatin demir meyvalarını yemiştir
Bunun içindir ki parolamız
Demir

Dinamit

Barut»

Birdenbire kelimelerin verdikleri tedâviler, cümleler ve ritimler içimden fikir-miş olduğunuzu zannediyoruz. Biz de bunları söylemek istemiyor muyduk:
«Kesin aşk şarkılarını».

Bütün şiirin uzvî bir manası ve büyük bir kuvveti var. Türkçe bilen herkes küçük ve büyük, bir askerini bir emri zevkinin anladığı gibi Dinamonun şiirini anlamaya muktedir; Dinamo başka mısralarında diyor ki:
«Mukaddes bir destan var

Bu şerhler

Hey canına yandıgım

Ancak kahrını çekenler bilir

Bu toprağın güzelliklerini

Kulakları ısıtmeğe başladığı

Gündenberi

Ahlat ormanında dinliyenler

Onun kınalı kekliklerini

Ahenk, koku, renk, sevgi, ıstırap dolu bu mısralar vatan mevhmunun bütün hakikatını taşıyor; bu mevhumda, beylik sevgi ifadesi yok, olmanın müddi ve manevî zenginlikler yok.

Yerlilik havası taşıyan bütün şiirler millî edebiyat bakımından büyük kıymeti haiz:

Körüğü türküstünde söyle parçalar var:

«Hehehey nağrasını çekip

Şöyle bir eşişini beklıyorum, oğlum

Yedi dağdan yedi dev gürleri gibi

Gaytan bıyıklarını burup

Şöyle bir eşişini

Senin isminle iniyor kepenkler

Her akşam üstü Bolu çarşısında

Hep senin şarkını dinliyor akşamları

Küçük ahırında sağlan inekler!

Senin şarkını söylüyor demireiler

Senin şarkını kömürçüler!

Senin şarkını söylüyor kunduracı çarıkları

Senin şarkını söylüyor kaydırak oyuncuların

Mahalle çocukları

Umumiyyetle Dinamonun şiirlerinden doğan intiba, daha iyi günler bekleyen bir kimsenin temenni, arzu, ve hasretidir; kötü günlerin sıkıntısını anlatırken bedâhliğe te-

SOĞUK KUYU MAHALLESİ

«Bu mahalle babamdır.»

Burada sevdim ilk kıızı

İlk kahveye gittim.

Burada yaşadım gelinlik kızlarla

Kadınların etkilerinden çektim.

Burada girdim rüyalara

Burada rezil oldum.

mas etmiyor; aksine mısralarında herkeşe ümit veren bir eda var:

«Ve büyük, büyük, büyük, zaferden
Sonra

Yetmiş tonluk tankları tutup yularından

Tarlanızı sürmek üzere götüreceğiz

Ve Hüseyin ağa

Messer Schmidt bombardıman tayarrestyle

Tohum serpecek

Aйтın dağa

Size de tatlı kadmilar,

Aşk şarkıları okuyacağız.»

Başka bir şiirinde:

«Giyeceksiniz Bursanın ipogini

Güneşin ışıkları kadar uzur

Bir sulh dünyasının çocukları»

Biran bedbinleşse bile:

«Eriyecek miyim ben o günlere?»

Bu şahsına münhasır kalıyor; derhal bütün feragat ve coşkunluğu ile nikbinleşiyor:

«Ana, ne zarar var

Siz güzelsiniz, siz iyisiniz.

Bahçıyarsınız ya siz»

Dinamo hiddetlen, algınlık, sükkûnet ve enerji ile bekliyor; etrafına o sükkûnet ve enerjisi sözleriyle yayıyor.

Şehirlerin canlı ve reel olması sade fikir ve hislerinin bize yakınlığından değildir; ışığığın hususiyeti, şiirlerine büyük bir kıymet veriyor. Evvelâ Dinamodaki image'lar mühim; bu image'lar canlı ve sade, uzun arzua yok, halkın psikolojisinden alınmış ve saf bir lyrisme ile ifade olunmuş: Gölgesinde şiir yazdığım ağaçlar İçini bir çamaşır gibi yıkar!

Yahut da:

İnsanların bal gibi

Başka:

Hey canına yandıgım!

Onun sevgisini ancak

Kahrını çekenler bilir

Ve alın terini toprağa

Göz yaşla yanyana dökenler bilir.

Gene:

Ve giyeceksiniz bahçıyarlığı

Çiçek kokulu bir çamaşır gibi

Bundan başka yepyeni kâinat sahneleri göstermek kabiliyeti Dinamoda çok kuvvetli surette mevcuttur:

«Aksamları candan ve çekilken

Şehirler tutuşur

Mesut arzuların dünyasında!

Makine! demir sacı sevgilimiz bizim

Görülüyor ki «Dalgâ kıvrımları ardın-

dan büyük tenhalıklar geride kalmış.

Lisanına gelince; şiirinin evsafı onda

SALÂH BİRSEL

Amerika Mektupları

Celâleddin Ezine Amerikadan Cumhuriyet gazetesine gönderdiği mektupları bir kitap halinde çıkardı. Bu mektuplarla Celâleddin Ezine yetişecek bir gazeteci istidatından göstermişti. *Üslubu Fâhîk Refikânîkini* andırıyor: *Keak ve katice. Yalnız Fâhîk Refikânda müşahedeci görünür bir hal olmasınca rağmen Celâleddin Ezine'de bir kitâblık vardır. Bu kitâblık kuvvetle Amerikanî istidatı, idari ve içtimai vaziyeti hakkında epeyce malûmat verir. Bu kitâblığın çıkıp da iş müşahede ve fikre dayanınca bazı yanlış hükümlere vardığı görülmüyor: Amerikan müziginde bahsederken zikrâk parçası olan keman telinde bile sehvât denetir vardır. Zencî musikiisi uluğa çinâştirtir.* diyor. Halbuki zenci musikisinin mensai, Amerikalıya esir olarak getirilip çalıştırılan zencilerin dansına türkülerinin havâleridir. *Bunu Celâleddin Ezine'nin, Amerika'da trende seyahatte parson Cimi'nin erkânını dâilerken, memleket hâsretini duyduğuna nazaran da izbat eder.*

Bundan başka *Mr. Waldo ile konuşmasındaki, Amerika kelâmının öznel ve kültürlü obşu hakkındaki fikirleri. "Deniz yarırsı isimli Amerika hakkında P. Bourget'in yazmış olduğu modas geçimsi bir kitapta vardır.*

Yine Mr. Waldo ile konuşırken, kitabında ismini zikrettiği Nobel mükâfatına kazansız olan meşhur Amerikan muharriri Sinclair Lewis'a okunmuş olsaydı, bu muharririn Amerika'da erkânı evine bağlı olduğunun yazmışın görcekti ve Mr. Waldo'ya:

— Ziyaretlerini, toplantılarını, hep katliplerde, otellerinde, Stein yuvası yok mudur? Kadınlarsız evlerinde oturamaz mı? Diye sual soruyacaktır.

Bu böyle.

Y. A.

da mevcut; şiiri gibi lisani da has, mevzuatları gibi, halkın sade ve canlı ifadesi bu lisanda mevcut; imajları gibi tabirleri halkın tabirleri, zaten ondan dolayı değil mi ki şiirlerinde yerilik kokusu hakim.

Sanatının mühim bir vasfı da misralarının abehindedir, ritminin gittikçe pürüzsüzleşmesindedir; yukarıda müteaddit şiirlerden aldığım misralar bunu kâfi derecede izbat eder.

Dinamo yeni neslin endişesini, arzusunun, ümidini, bu neslin lisani ile ifade ediyor; Türk halkının sade ve coşkulu lirizmi-

sini de bu biçimsiz arabanın altında ezersen, mahkemelerde kendin sürürürsün. karışın...

Salih, o sene, kamyon ile büyük işler gördü. Bütün mahallât, arabalara taşımakta, develelere rekabete girmişti. Mühis para kazandı. Otomobilin tabakalarını ödedi.

Savranın alakoyduğu üç deveyi, artık damın bir köşesinde tutulmuştu. Bu develeler, damı sindi, kamyonla paylaşıyorlardı. Damın yarısı garaj olmuştu. O sene, Savran, develeleri ile iş yapmadı. Fakat kamyonuna kazınmadan develelere de hak çıkardı. Oğlundan cayır cayır, develelerin nafakasını söktü, aldı. Salih de, söforlükte çok ilerledi. Hattâ bir aralık, bazı arkadaşları ile beraber, Ödemiş civarında bir yerde yatan, söforlerin bir ve üstadının mezarını ziyarete bile gitti. Onun kasabalarını öğrendi.

Biz yine o küç, küçük kahvezinde Savran ile başbaşa kaldık. Salih, bazı geceler aramızda bulunmuyordu. Uzak yerlere yük götürüyor. Uzaklardan yük getiriyordu. Savran bazan çok menmun eden şey, oğlunun vîlâyet mektebine gittiği zaman, postadan iki gün evvel Karacık gazetesini birer, kasabaya getirmesi idi. Savran, büyüklerini burarak gayet menmun:

— Ölen bit tomamfil isimize yaradı be kızınlar!

Diye, böyle günlerde ezbirten hiç beklenmedikmiş anda gazetesiy çıkartı:

— Öku bakalım Hasan?

Diye, Hasan uzağırdı. Sonra da bize döşüp, her vakit olduğu gibi:

— Hasan iyi okur.

Sözlerini ilâve etmeyi unutmazdı.

Böyle gecelerden birinde hiç beklemediğim, çok mühim bir hâdis oldu. Kahvezide muhabbete daldığımız bir sırada kamyon ufuldayarak geldi, kapının önünde durdu. Salih, böyle gece vakitleri gelirse, Savran fener tutar, kamyonun deve damına girme-sine yardım edenli. Sesi duyunca, yerinden kalktı:

— Bizimki geldi.

Diye yürüdü. Adet olduğu üzere, biz de yerimden kalktık. Gece karalıydı, kamyonun damı girişini seyretmek boşunmuş gibi geldi. Kamyonun musikiisi arabalar soktuğu gündüzü çeviriyordu. Pek âli arab-

ıyla, zengin şiriyet kabiliyetiyle ifade ediyor:

Dinamoların daha çok şey beklenemez, fakat ona şimdiden, Türk şiirini edebiyatçıktan ölmüş sahte mevzu ve şekli yekesaklığından çıkaran az sanatçılarıdan biri olarak görüyoruz. Şiirin hayvânî vazifesini ve bu vazifenin içtimai ehemmiyetini şairlere tekrar hissettirdi. Dinamomun mus-ruları hepimizde hayran, ümit, nikâhlik ve enerjî verir; onu okurken sade bir emü-never'in duyduğuz zevki duymuyoruz, resimle-timle temas ediyoruz. Dinamo hakiki şair vesettim.

kaya daha girdiği için, Savran sönük bir feneri, kapının açındaydı.

Bu gece kamyona yaklaşınca, Salihin yanında bir kadının oturduğunu gördük. Savran:

— Ne o, Salih, müşteri mi var yanında? Diyecek sezelidi. Salih, başını salladı. O, yükten başka, bazen yanına, bir iki kişi yoluca da alırdı.

Salih, bu sırada yere atıldı. Babasına: — Bu yoluca bile kalacak, anama habere vereyim.

Dedi, Babası:

— Gidecek yeri yok mu?

Diye sordu. Salih, başını yere eğerek: — Baba, temelli bizde kalacak!

Dedi, Hepimiz bir anda şaşırık. Sonra birden itinal ettik ki, Salih, kız kaçmıştı. Savran, gayet soğukkanlı, bir iki adım, yürüdü. Kamyona yaklaşıp, feneri kızın yüzüne kaldırdı. Mülayim bir sesle:

— Hoş geldin kızım

Dedi. Sonra birden, Salih'e dönerek, sert bir sesle:

— Bana bak, bu kız kaçırдын mı?

— Sey. Sey. Kendi de istedi de baba. Ounun için getiridin.

Dedi, Savran:

— Tüh! Be. Kız kaçırılmak, kimlere kaldı. Hem de otomobile hindir getirmiş, basım kızın da gönlü varmış.

Diye, kahveye doğru yürüdü. İkimizden biri Salih'e:

— Haydi, işin oldu. Babanı bir yatıştır-dık.

Dedi, Kahveye gelince, Savranın neye şüküldüğünü anladık: Bir kere Savran, attan başka bir şeye bindirip—bilhassa otomobile—kız kaçırması müthiş ijeriyordu.

— Kızı kuşuğa, atın terkisine alıp dört mala kapıp koyvermedikten sonra neye yararl.

Diyordu. Bir de, müstakbel gelimine, kızıyordu.

— Bizim oğlan haydi gidelim, demiş. O da hemen gelmiş. Lâhâvilevâkkuvvete.

Diye söyleniyor, arkasından da: — Hey! Kız dediğin kaçırıcın teprenmeli, baformalı, çajırmalı.

Diye bağıryordu. Ben de, bir kere söylemişim kapayıp, düşündüm. Hakikaten atla, bağırta bağırta kız kaçırılmak, ne müstesna bir şeydi. Bunun yanında otomobil ile, motosiklele, kız kaçırılmak kadî adı bir hareket olmaz, diyordum. Mâmafih Savranı yatıştırdık:

— Ben de bu vâledin anasını kaçırдын, vaktinde kaçırдын ama, nasıl kaçırдын. Burak şindî!

Diye söylenirdi. Gözleri o hatıraları yalnakmak için çok derinlere daldı. Fakat bizim hepimize, oğlundan tarafa çöktük diye, darıldı. Çok sevdiği Hasanla b'le:

— Eh. Ne yaparsın, zaman değişti Savran!

Dedi, diye, az kaldı kavga ediyordu. Ve o gece:

— Beni masakara ettiniz, sizinle kafam denk değil, defolun!

Diye, bizi kahveden kovdu. Ve bir daha da küçük kahveyi açmadı.

SAMİM KOCAGÖZ

GAFLET MECMUALARI

— 2 nci bahçeden devam —

mek ümidi ile bir kaç hezeyandan mâdsu sak satura rastlanıyor:

«Öksüz Türk diyarların kurtarmak emperyalizm değil, vazifemizdir, hakkımızdır!»

«Tuna» da acaba hangi öksüz Türk diyarı var?

Türkiye Cumhuriyeti diğer halklara nazaran yüzde on ile yüzde yirmi nisbetinde olan Balkan Türklerini memleket dahilinde ikâin etmek esasını kabul ve müdafaa etmiştir.

«Tuna» ya tenezzülber düşünenlerin hilâfına «Tuna» civarında bulunan azıklıkların memleketlere dönmesine yardım edilmiştir. Azıklıkları vesile itihaz ederek her hangi bir yabancı hudûda taarruz etmek emperyalizm değil de nedir?

Geçen sefer bahattığımız «şir» tarzının yeni nümuneleri mevcut:

«Her! Kırsanlar haydi heri. Ülkele, sınırlar aşmak gündür.»

«Ülkele ve sınırlar» aşmak hevesi, emperyalizmden başka nedir?

Aynı nüshada Behçet Kemal Çağlar'ın «Atatürk'e bir selâsî» şiri ibret verici:

«Ne için erkeken kendine küydün.
Bir ikinci Atilla olmalıydın.»

«Yurtta sulh, dünyada sulh» parâzâsının, ve «Nutuk» kahramanı Atatürk'ün sözcükleri hâlâ anlaşlamadığını izlenilmez.

Atatürk'e ikinci bir Atilla'lık teklif (!) eden Behçet Kemal, Atatürk'ü ve inkılâpı anlamadı mı?

Behçet Kemal'in şürende emperyalizm aleyhtarlığını hatırlatan satırlar yok değil:

«Ey, eli nasırı, tıbarı yarık! Senin derdinden eldiven ve ayakkabı yapan şमारık geberdin artik!...»

Fakat bunun ilâri Asyadan Avrupaya gidene muhayyel «avdet» li bir emperyalizm mi?

Düğünkü günde:

1 — «İkinci Atilla» lık muazzam bir sayınamızın motörülü beygirlerine muhtaç.

2 — Motörülü beygirlerin işlenmesi için muazzam bir finans ve sanayi temerküzü icap ettiği gibi kapitalizmin emperyalist safhaya da Atilla'lık ve emperyalizm yoktur.

Atatürk «Atilla» zihniyetinin en büyük düğümanı olduğunu isbat etmek lâzım mı? İşte:

«Atilla'nın Fransa ve Garbi Roma topraklarına kadar teşmil edilmiş olan imparatorluğuna hatırladıkları sonra» Atatürk ne ticeye işaret ediyor:

«Garbin mütemadî mukabil taarruzu, islâm âleminin hogmusuzluğu ve isyanı ve böyle cihangirâne tasavvurlar ve emellerin aynı hudut içine aldıkları muhtelif unsurların ademî intizacı, binnetice emsalî gibi Osmanlı imparatorluğuna da tarihin sineğine tevdi etti.»

Atatürk türlü hayallerin düğümanıdır:

«Hatâ hiç bir hudut tanıyarak, dünyada mevcut bütün Türkleri dahi bir devlet halinde birleştirmek, gayri kabili ihtisab bir hedefdir. Bu, asırların ve asırlarca yasınakta olan insanların çok acı, çok kanlı hâdisat ile meydana koyduğu bir hakikattir (Nutuk).

Atatürk millî siyasetin tarifini vermiştir:

«Hadudu milliyemiz dahilinde, her şeyden evvel kendi kuvvetimize müsteniden muhafaza mevcudiyet ederek millet ve memleketin hakikî saadet ve umranına çalışmak... Alelâhik türlü emeller peşinde müillet işgal ve ızrar etmemek.»

«Gençlik» mecmuası şairleri «hadudu milliyemiz dahilinde» memleketin hakikî saadet ve umranına taallük eden mevzuları tüketmiş olacaktı ki türlü emeller peşinde kâh Atilla'lıktan, kâh sınırlar ve Ülkele» aşmaktan bahsederek «milleti işgal ve ızrar ediyorlar.

Gençlik mecmuası bu sözleri anlamamış

düğüne «inkılâp» değil, mürtel gençlik mecmuası olarak kalelectir.

Hakkikî gençlik, iki buçuk «gençin» iddia ettiği gibi Atatürk'ün sözlerini bir «kalkın» olarak tasavvur etmez, onları bilir, anlar ve irtica tokalmak için tekrarlâr.

«İnkılâp» imini gasbetmek isteyenler, gafleti ve gafarı daha da ilerleye götürüyorlar. Bir bayızada söz satırlara rastlanıyor:

«Türkiye istiklâl harbinin yaparcan bir bakıma memleketini müstevvelerden kurtarıyor, fakat irtifaf emelidir ki harekati körükleyen tahtegururumuzdaki fikir, bir millî oluş ve millî kuruluş fikri idi.»

Neyi irtifaf emelî? İrtifaf emelî ki tek tük de olsa, gençler arasında «bir bakıma» olarak irtifaf edilen ilk emperyalizm destanı, Atatürk tarafından sarraf ve vüzhla millî siyasetin temeli olarak irtifaf edilmiştir bilme-yenler var.

Sözde «Gençlik» mecmuasının tariflerini nümevcut teklîki eimekte mazuruz, iste Atatürk'ün sözleri:

«Ya istiklâl, ya ölüm! İşte halâsi hakiki istiyenlerin parolası bu olacaktır.»

Sözde «Gençlik» müntesiplerinin ve emsalinin, «bir bakıma» dedikleri emperyalist düğümanı yemnek için, Mehmetçik «bir bakımdan» değil her bakımdan kasnıvı akıtması ve muzaffer olmuştur. Anıl irtifaf edilecek nokta budur.

Her bakımdan emperyalisti imha prensipî olan Lozan siyaseti, hakikî «millî kuruluş» siyasetidir.

Sözde uzatılmıyalım, bahsettiğimiz delikantlar hayzeden yana hastadırlar, ne yap-sınlar, ne etesler onları Atatürk'ün sesi koveleyacaktır:

«Efsendiler, büyük hayaller peşinde koşan, yapamıyacaklarını şeyleri yapan gibi görünen zahtekâr insanlardan değillik.»

AFİFE ÖLÜDÜ

Türk şahnesinin ilk kadın sanatkârı Afife ölüdü ve gön'üldü. Ölmeden evvel yazdığı şu satırları okuyabilliriz:

«İmmedimsi yetişmiş, beni buradan çikarıyorlar. İyi olmayacak hastanın beyhude yatak işgal etmesi mânasız diyorlar. Beni Darülacezeye gönderecekler. Yalvarırım buna mani olun! İstemiyorum, istemiyorum. Afife Darülaceze köşesinde ölüdü demesinler... Nihayet bunların imni hastahanedir. Kaç gün yasyıyacım. Birokunlar burada öleyim.»

Afife, hayatında türlü roller oynamıştır, türlü facialarda sahnedeki can vermiştir, fakat seyircisiz olarak oynadığı bu son facia korkunç! Hâsılatsız, alkışsız ve göz yaş-sız bir facia!

Afife Darülacezeye razı değildi, bizi bu son utançtan kurtarmak istedi. Kendisi için değil, bizi uandırmamak gayretile «Darülaceze köşesinde ölüdü demesinler.»

Afife gün'üldü, gün'ülmeyen bir şey vardı, sanatkârın karşı vazifemizi yapmamış olduğumuz hakikattir.

Bira

Sıcak

Günlerde

Serinletir

TÜSTAY

Gazetemiz meydan muharebelerine döndü, sütunların müstahkem mevkielerinde satırlara kumanda eden emekli, emekli er-kânharpar, şehirleri alıp veriyorlar, tavşekletleri parçalıyorlar, muhariplere tavşeklelerde bulunuyorlar; şimalden geç, cenuptan daha kolaydır, çabuk öl; merkezine dikkat, başını ey, bacasını kolla! Emirler tevallî edip duruyor.

Meğer yeryüzündeki harpleri idare eden Bâbü'lî matbaaları imiş!

Kısa Kürkün (şair), tasavvufî kudretine inananlardınız, siz bakmayın onun fânîler arasında dolacağına. Dolmasına dolarsın amma, erenler bilir sakalı nelede müktedir değil. Enesini kaşması üç motürü kolun imhası demektir. Gömleğinde bir piyeyi ezmesi bir tümenin ihatasını ifade eder. Kaşın kırılmaması hava filolarına uçup kumandasıdır, burununu oynaması bir müstahkem mevkin delmesidir! Daha neler, neler, hepsini söyleyemem! Kilitli kelâm tebsi ususuyorum.

Erkilet (emekli), «sinirlenmeyin» tavsiyesinde bulunmuştur. («sinirlenmek», haritada harp oklarının yavaş kırılmadığınından ileri geliyor mu, kıyas büyümsü v.s.) «Sinirlenmek» ancak muhariplere verilecek bir tavsiye olduğuna göre, emekli Erkiletin harbi idare ettiğiine hükmetmek lâzım.

El birliği ile şu Kısa Kürkele Erkilette yalvarıp harbi uzatmalarını temin etmek. Ne de olsa kat'î neticeli sütun muharebeleri figürlerle mürekkep akıyor. Bunca emek hehâ olmaktadır, yazıktr, uzatmayın şu işi.

DEFİNE

Sürpagop mezarlığında arsanın define, yeryüzünün muhtelif noktalarında cereyan eden kâşaların en heyecanlı safalarını geride bırakacak bir ehemmiyet keshetti.

Dünya meselelerinin istikametini sanki Sürpagop mezarlığında tayin edilecek!

Gazeteler hiç bir haberi beklemedikleri kadar sabırsızlıkla, defineni arayanların resmî tebliğine intizar ettiler.

Heyhat, define çıkmadı, bulunamadı, gözükmeli!

Mütehasırların vâstelerine ve toplanan komisyonların ehemmiyetine rağmen define yok.

Fransız kıraat kitaplarında meşhur bir hikâyeye vardır; «Ölmeğe üzre olan illiyar bir çiftçi, döşegen çocuklarını çağırır ve bıraktığı kupaçuk tarlaların dibinde bir definenin saklı olduğunu fısıldadıktan sonra can verir.

Bergama çocuklarının Resim Sergisi

Yazan: NURİ İYEM

Neden bilmiyorum, Bergama çocuklarının resim sergisi Yozgandaki kadar alâka görmedi.

Halbuki bu serginin ötekinden daha üstün olan bir tarafı var.

Oteki gibi hatırmada kaldığına göre Turgut Atalay ve Nurullah Berk ile beraber gezmiştik. Gördüğümüz şey muallim çocuklardan ziyade ön plânda oluşu idi.

Bu sergide, muallim sadece her çocuğun iyi taraflarını inkışaf ettirmeye çalışmış, divar kâğıtlarına mahsus desenlerden tutunuz da kumaş ve halî desenlerine, resimlerine kadar bu ciheti gözetmiş.

Sergide yalnız göze çarpan şey resim değil, afiş ve dekorasyona ait mesailer de bariz bir şekilde yürütülmüş.

Yozgat resim sergisi çocuklarının iyi taraflarını tebliğler ettirmek, onların sanat sahâsındaki şahsiyetlerini meydana çıkarmaktan ziyade bir çocuğun hiç de kolay temessül edemeyeceği oldukça ağır bir bilgi hamulesini onlara kabul ettirmek idi. Muallimin pek fazla olan müdahalesi bariz bir şekilde meydana çıkıyordu.

Bu sergi de tam aksi. Hangisinin doğru olacağını varın siz kestirin.

Ben her ikili öğretmeni birer hareket adamı olarak kabul ettim. Ve ikisini de tebrik ederim.

Alınan neticeleri kısaca yazmağa uğraştım. Her ikisinin ortada değerli işleri var. Şüphe yok ki çocuk dünyasına enteresan, fakat daha enteresan bir şey var: Bergama, Yozgat öğretmenleri.

5 veya 6 senedenberi mütemadiyen Gazi Terbiye Enstitüsü mezunlarından bu iki arkadaş kadar faaliyet gösteren olmadı. Değerli iş gören bu arkadaşları kritik etmeli ve geniş alâka göstermeliyiz. Maalesef her ikisinde sergi kapanırken kapandıktan sonra biraz harekete gelebildik.

Birde resim orta mektepte bağlar ve

biter. Lisede yoktur. Resmin lisede devamı zaruridir.

Lisede fen ve edebiyat diye iki grup vardır. Edebiyat şubesine resim, fen şubesine de Gazi Terbiye Enstitüsünde öğrenilen iş dersleri neden konulmuş?

Pek çok lise ve üniversite mezunu biliriz. Hakiki resimden hiç anlamazlar. Zannetmiyorum ki liseyi geçen talebe resmi bir tarafa bıraksın. Talebe resim kültürüne devam fırsat ve imkânını bulur. Ancak kontrolüz ve bağış olduğu için ya sinema afişinde veya kart postala inkışaf seyrini yapar.

Bergama, Yozgat öğretmenlerinin emeği de ne olur bilmem. Bir misal: Bergama orta okulunda Faik bu sene vaktebi bitirdi. Resimlerinin yarısı güzel, yarısı da fena, neden? Öğretmeni söyledi. Çocukluğa vade ediliyor. Onunla son güne kadar mücadele halinde idim. Kart postalları, illüstrasyonları zaman zaman seyretmekten, karıştırmaktan kendini alamıyor, şimdi mezun da oldu. Akademiyeye gelirse ressam olacağına emnimin. Lâseye giderse çukçüçük sanat havasında iyi taraflarını gösterecek ve inkışaf ettirecek kimse kalmıyacağı için emeklerin heba olacak.

Ötesini düşünmek can sıkıcı oldu. Sergi, talebenin bir senelik mesasını gösteriyor. Hoşuna giden tarafı —muallim için gayretle şüpheşiz— saf ve temiz tam bir çocuk gözü ile muhtel görüştür. Resim işi derslerini en faydalı şekilde öğretmek böyle olabilir zannedirim.

Yegâne karikatüristimiz Cemal Nâdirin olacak Akşam gazetesindeki yazısı da bu muhtel görüşü ortaya koyuyor.

Biz meteliksizler ordusuna güdülen onların da iştirakine arzu eder. Ama veremeden ölenleri, akraki ve asabiye koğuşlarına gidenleri düşündükçe bu arzudan vazgeçeceğim geliyor.

**Pek yakında
Suphi
Taşhan'ın
Şiir Kitabı**

Gökte ulu bir pazar ki
Can alış veriş oldu
Anda nice canın saf saf
Şöyle bir duruşu oldu.

Kiminin yoktu nasibi
Vermediler saman çöpü
Kimine açtılar cebi
Akçenin hurucu oldu.

Sıra gelince sen saha
Yoktu biçtikleri baha
Bir bir daha, bir bir daha
Çok mezat yarıştı oldu.

Sonunu bilip halinin
Nice mecnunun delinin
Eli ayağı bağlının
Zincir koparıştı oldu.

Dünya nakdi yetmeyince
Tefekküre daldı lonca
Can isteyenlerin nice
Nice can verişti oldu.

MUSTAFA SEYYİT

ŞARKI

Yanımdaki oda
«Sübyanlar Koğuşu» dur.
Onlar şarkı söyler gün gece,
Ve duyduğumuz şudur:
«İner camlara akşam,

Cilgam!.. Cilgam!..»

Bu şarkı dolayır dört duvarda.
Bu şarkı gezer parmaklıkları.
Bu şarkı nefesir onlara.
Onu nöbetçiler de bilir.

Nasıl söylendiğini.

Ve gitmiştir müdürün de kulağına kadar
«Piç Celâls in «Şano» su

Onunla yemek yer
Onunla oynar.

II

Kirli beyaz bir mendil gibi
Parça parça akıyordu gün,

Duvarlara.

Ve mavi gözlerle bağıra bağıra
Gitti aramızdan bir kişi
Kurbanlık koyun gibi asılmağa,
Kaldık 123 adam.

Orada yine başladılar
«İner camlara akşam,

Cilgam!.. Cilgam!..»

A. KADİR

TERS

Geçen yazımızda üçüncü sahifede neşredilen bir yazının mabadi ikinci sahifede in-tişar etmiş, şaşanlar oldu, hâdiseyi izah edelim:

«Ev yaptırın Nasreddin hoca, pence-releri ve damı yer hizasında, kapıyı eriştir-mek bir yükseklikte yaptırınca komşular işe karışmışlar:

— Böyle iş olur mu, evin baş aşağı duruyor» dedikleri zaman hoca başını sal-lıyarak:

— «Bilmezsiniz» demiş, «Karım bende-haneye girer girmez evi altüst eder, şimdi ters gördükleriniz yerine gelir» buyurmuş.

Altüst olan dünyada ikinci sahifemin üçüncünün yerine geçmesi bir şey ifade et-mez, komşular telâş etmesin.

NASİHAH

Sevgili üstadımız Baltacıoğlu son ya-zısında gençlere özlü nasihatler vermiştir. Bir kaç satırını nakledelim:

«Milyonları yapan yüz binler, yüz bin-leri yapan binler, binleri yapan yüzler, yüz-leri yapan büyüğü ve doğuran birlerdir. Er-kek Türk! Babalıkla övün. Kadın Türk! A-nalıkla övün! Türk çoğals!»

Bu özlü satırları okuyan bir çift, emil-yonları yapanlardan» bir çift, Beyazıt yan-gın kulesinde asklarını söndürmeğe çalışır-ken beki tarafından yakalanarak müdde-i-umumiliğe kadar gitmeleri icap etmiştir.

İki genç nişanlımın henüz bir yuvaya sahip olmalarını bir kule seçmelerinde âmil olmuştur.

«Milyonları yapan yüz binlerin» ve bilhassa bekçilerin Yeni Adamı okumalarını candan temenni ederiz.

YENİ NEŞRİYAT :

Sait Faik Abas Yanık'ın
Şahmerdan

Adlı hikâye kitabı satışa çıkmıştır.

— Çığır Kitabevi —

İktisatçı muharrir Hüseyin Avnî'nin
Reaya ve Köylü
Adlı kitabını tavsiye ederiz.

Hüsamettin Bozok'un
Portreler

Adlı kitabı çıkmıştır.

15

TUSTAV

İ N S A N L A R

Kaldırımlar lākayd orospuların havasıyle -hınca hınc
Mühürlü kapılardan teşrifatsız dönen ziyaretçiler
Şehveti pay ederler şarkısı iğdilmez olan gece ortasında
Yıldızsız sokaklarda bozuk para bolluğu yüklenen
Genç dullara erzak taşıyan hırıs ruhlı bakkal çıraqları
Uğursuzluğa yorduğumuz rüyalar hıçırıklardan sıyrılabilin
Duyalım ıslak terli şarkılarını yağlı denizcilerin
Ve aptal beslemelere uzanan ihtiyarların hikâyesini.

Apattıman diplerinde sigaraları avuç içinde içip oturabiliriz
Açık saçık hikâyeler görebilmek için
Polis düdüklarine intizaren lâmbalar, kapılar, yankesiciler gibi
Ve mahzun seyredebiliriz yarı bir selâmete açılan garda
Tok caddelerin hazmını kolaylaştıran tramvaylarda
Çemelerin niçin güvül güvül aktığını düşünmiyen zenginleri
Sarhoşlara canlı balık kırtarıcı seyyar mezcileri
Mütekait deliyi, beşli Esmâyi, süreü Yusufu
Meşbû lezzetini damaklarımızda duyduğumuz manavı
En nihayet serseri denizin tuzlu havasıyle mest olabiliriz.

Mermer masalarda aimlerini ezinleten anneler
Ve karılar gec vakte kadar gelir diye bekleyen kocalar
Her geçen günü divana çizen ağır cezalı mahpuslar
Balıklar kadar sessiz, ağaçlar kadar mahzun
Okuya okuya bitiremediler alınlarına yazılan kitabın son sayfasını.
Yemekleri kotaran eller resimler çiziyor masaya
Bacaklar sarhoşlaştıyor zengin halblarda mâziye dönüp
Besikte çocuk unutulmuştur, anneler uyumuştur masalarda
Ve makkûmlar safâğa bakıp idamını tahşiyül eder.

TÜSTAV

Cahil Saffet